

Opinnäytetyö (AMK)

Sosionomi

MSOSSK15

2017

Anne Koskela

SEURAKUNTA HYVINVOINTIPALVELUIDEN TUOTTAJANA

– Palveluiden ja odotusten kohtaaminen Karkkilan seurakunnassa

Anne Koskela

SEURAKUNTA HYVINVOINTIPALVELUIDEN TUOTTAJANA

- Palveluiden ja odotusten kohtaaminen Karkkilan seurakunnassa

Tämän tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, mikä on seurakuntien rooli hyvinvointipalveluiden tuottamisen täydentäjänä. Toimeksiantajana tutkimukselle oli Karkkilan seurakunta, joka halusi selvittää myös, tuntevatko ihmiset heidän palveluitaan ja minkälaisia palvelutoimintoja seurakunnalta odotetaan. Seurakunta tulee käyttämään saatua tietoa oman toimintansa suunnittelun tukena.

Hyvinvointipalveluiden voidaan määritellä kattavan kaikki ne toimenpiteet, joilla ylläpidetään ja edistetään hyvinvointia. Seurakunnat tekevät merkittävää työtä lapsi-, nuoriso- sekä perhe- ja diakoniapalveluilla, joilla pyritään tukemaan kaikenikäisiä ihmisiä heidän erilaisissa elämäntilanteissaan. Seurakuntien toiminnalla pyritään hyvinvoinnin lisäämisen ohella ehkäisemään ja vähentämään köyhyyttä ja yksinäisyyttä sekä lisäämään osallisuutta ja yhteisöllisyyttä ja näin ehkäisemään syrjäytymistä.

Tutkimus toteutettiin lomakekyselynä, joka oli sisällöltään erilainen kolmelle eri kohderyhmälle: nuoret, aikuiset ja kirkkoneuvoston jäsenet sekä -valtuuston puheenjohtajisto. Saadut vastaukset käsiteltiin teemoittain: palveluiden tunnettuus ja kiinnostus niitä kohtaan, tyytyväisyys palveluihin, palveluiden merkityksen kokeminen sekä yhteisöllisyyden kokeminen. Vastaukset analysoitiin yleisimmät tyypit etsien eli käytettiin tyypittelyn menetelmää.

Tutkimustulos osoitti, että tunnettuus Karkkilan seurakunnan palveluista on hyvä, mutta kiinnostus niihin osallistumiseen ei ole yhtä suuri. Suurin puute oli työikäisille suunnatun palvelutarjonnan vähyys. Vastajat olivat kuitenkin muihin tämän hetken palveluihin tyytyväisiä ja kokivat ne erittäin merkitykselliseksi painottaen lapsi- ja nuorisotyötä. Seurakunnan toimintaan osallistuminen sai aikaan myös voimakkaan yhteisöllisyyden tunteen. Kirkkoneuvoston jäsenet ja -valtuuston puheenjohtajisto pitivät seurakunnan roolia hyvinvointipalveluiden tuottamisessa merkittävänä mutta haasteellisena tehtävänä, johon vaikuttavat sekä rajalliset resurssit että yhteistyömahdollisuudet esimerkiksi kunnan kanssa. Yhteenvetona voidaan todeta, että Karkkilan seurakunta on onnistunut hyvin lapsi-, nuoriso- ja perhepalveluiden tuottamisessa, mutta työikäisille suunnatun toiminnan osalta tarjonta ei vastaa kysyntää.

ASIASANAT:

seurakunta, hyvinvointi, hyvinvointipalvelut, lapsi-, nuoriso- ja perhetyö, yhteisöllisyys

Anne Koskela

THE CHURCH AS A PRODUCER OF WELFARE SERVICES

- Do services face with the needs in the church of Karkkila?

The purpose of this study was to clarify, what is the complementary role of congregations in producing health facilities. The study was made as an assignment for the congregation in Karkkila. According to their needs, they also wanted to find out if people in Karkkila are aware of their services and what kind of services they are expecting from their congregation.

The social services include all kind of actions that are made to maintain and to promote wellbeing. Congregations are doing a remarkable job through their child, youth, family and diaconal services, which are produced to support people of all ages in their different kind of life situations. In addition to promote well-being, congregations aim to prevent and reduce poverty and loneliness and increase inclusion and a sense of community and thus prevent exclusion.

The survey was carried out as questionnaire. It was substantively different for three target groups: young people, adults and Church Council members together with Parish Council chairmen. The given answers were obtained by themes: the recognition of the services and the interest in them, satisfaction towards the services, experiencing the importance of the services and experiencing community. The answers were then analyzed to find the most common types of answers, so the method used was typology.

The results showed that the recognition of the services that the church provides in Karkkila is very high but still the interest in taking part to them is not equal. The lack of the services allocated to those of working age was the biggest grievance. However, the answerers were quite satisfied with the other services currently provided and felt them very meaningful with emphasis on child and youth work. Taking part into the activities in the congregation also provided a strong sense of community. Church Council members and Parish Council chairmen thought that the role of the church in producing well-fare services is a remarkable but also a very challenging mission which is affected by the limited resources and the possibilities to cooperate with other organizations, for example with the municipality. In summary, it can be stated that the congregation in Karkkila has succeeded well in providing child, youth and family services but with regard to activities aimed at working age supply cannot meet the demand.

KEYWORDS:

congregation, well-fare, well-fare services, child, youth and family services, community

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	6
2 SEURAKUNTIEN ROOLI PALVELUJEN TUOTTAJANA	8
2.1 Seurakunnan toiminnan sijoittuminen hyvinvointipalveluiden tuottajien kentällä	8
2.2 Varhaiskasvatustyö seurakunnassa	14
2.3 Nuorisotyö seurakunnassa	16
2.4 Perhe- ja diakoniatyön muodot seurakunnan toiminnassa	18
3 SEURAKUNNAN TOIMINNAN MERKITYS HYVINVOINNIN LISÄÄJÄNÄ	20
3.1 Hyvinvoinnin edistäminen	21
3.2 Yhteisöllisyyden ja osallisuuden lisääminen sekä syrjäytymisen ja yksinäisyyden ehkäiseminen	22
4 TUTKIMUS KARKKILAN SEURAKUNNAN HYVINVOINTIPALVELUIDEN TUNNETTUUDESTA JA MERKITYKSESTÄ	27
4.1 Tutkimuksen tavoite ja tarkoitus	27
4.2 Tutkimusongelma ja tutkimuskysymykset	27
5 TUTKIMUSMENETELMÄ	29
5.1 Aineiston kerääminen	29
5.2 Aineiston analysointi	32
5.3 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys	32
6 TUTKIMUKSEN TULOKSET	35
6.1 Seitsemäsluokkalaiset tuntevat palvelut mutta eivät kiinnostu niistä	35
6.2 Kirkkoneuvoston jäsenet ja -valtuuston puheenjohtajisto pitävät seurakunnan roolia hyvinvointipalveluiden täydentämisessä merkittävänä	37
6.3 Seurakunnan palveluiden käyttäjille ja kaupunkilaisille suunnatun kyselyn tulokset	38
6.3.1 Palvelut tunnetaan, kiinnostus korkein lapsi- ja perhepalveluita kohtaan	38
6.3.2 Korkea kokonaistyytyväisyys palveluihin	40
6.3.3 Palvelut koetaan tärkeiksi	41
6.3.4 Seurakunta toiminnan ylläpitäjänä ei ole ratkaiseva tekijä osallistumisen kannalta	41
6.3.5 Vapaamuotoisen palautteen mukaan lapsiperheiden palveluihin ollaan erittäin tyytyväisiä	44
7 JOHTOPÄÄTÖKSET, YHTEENVETO JA POHDINTA	45

7.1 Ristiriitaa tunnettuuden ja kiinnostavuuden välillä	45
7.2 Tyytyväisyys nykyisiä palveluita kohtaan suuri mutta työikäisille kaivataan toimintaa	46
7.3 Vastaajat kokivat vahvaa yhteisöllisyyttä	47
7.4 Kirkkoneuvoston jäsenet ja -valtuuston puheenjohtajisto tunnistivat tulevaisuuden haasteet	48
8 LOPUKSI	49
LÄHTEET	50

LIITTEET

Liite 1. Seitsemäsluokkalaisten kysely ja vastaukset

Liite 2. Palveluiden käyttäjille suunnattu kysely ja vastaukset

Liite 3. Kysely kirkkoneuvoston jäsenille ja kirkkovaltuuston puheenjohtajistolle

KUVAT

Kuva 1. Kirkko julkisten palveluiden tuottajana. SWOT-analyysi. (Evl 2016). 14

Kuva 2. Varhaisnuorisotyön puumalli. (Evl 2012). 18

KUVIOT

Kuvio 1. Palveluiden tunnettuus ja kiinnostus osallistumiseen nuorilla. 37

Kuvio 2. Palveluiden tunnettuus ja kiinnostus osallistumiseen. 40

Kuvio 3. Tyytyväisyys nykyisiin palveluihin. 41

Kuvio 4. Palveluiden tärkeys. 42

Kuvio 5. Seurakunta palvelun järjestäjänä ja kiinnostus osallistumiseen. 43

Kuvio 6. Yhteisöllisyyden kokeminen. 44

1 JOHDANTO

Karkkilan seurakunta on osa Lohjan rovastikuntaa ja kuuluu Espoon hiippakunnan alaisuuteen. Vuonna 2015 seurakuntaan kuului 6370 jäsentä ja asukaslukuun suhteutettuna se tarkoittaa, että 71 % karkkilalaisista kuului seurakuntaan. (Karkkilan seurakunta 2016.)

Seurakunnat ovat aktiivinen toimija erilaisten hyvinvointipalveluiden tuottajien kentällä. Toiminnalla täydennetään julkisen sektorin palvelutuotantoa. Mikä on seurakuntien rooli palveluiden tuottajana? Mihin niiden toiminnalla pyritään? Mitä ne merkitsevät käyttäjilleen ja vastaavatko ne käyttäjien tarpeisiin? Näihin kysymyksiin lähdettiin tällä opinnäytetyöllä etsimään vastauksia.

Ajankohtaiseksi opinnäytetyön aiheen tekee se, että tuleva sote-uudistus tulee muuttamaan hyvinvointipalveluiden tuottamista. Seurakuntien kannalta se voi merkitä yhteistyötahojen siirtymistä entistä kauemmas. Nykyisinkin esimerkiksi palvelusopimukset seurakuntien ja kuntien välillä ovat harvinaisia ja hallinnon siirtyminen kuntaa laajemmalle taholle voi vaikeuttaa yhteistyötä entisestään. Seurakuntien resurssit toimia ja ylläpitää palvelutarjontaa ovat myös rajalliset eikä niillä juuri ole mahdollisuuksia osallistua kuntien järjestämiin palveluiden tuottajien kilpailutuksiin. Evakelis- luterilaisen kirkon kirkkohallitus käynnistikin vuonna 2014 Kirkko ja julkiset palvelut- hankkeen. Sen tavoitteena on juuri selvittää kirkon roolia hyvinvointipalveluiden tuottajana tutkimalla mahdollisuuksia tuottaa palveluita sekä arvioida, minkälaisia rakenteellisia muutoksia toiminta edellyttää.

Opinnäytetyön lähdeaineiston avulla esitellään aluksi seurakuntien varhaiskasvatustyön, nuorisotyön sekä perhe- ja diakoniatyön toimintaperiaatteet ja tavoitteet. Tästä edetään pohdintaan siitä, miten seurakuntatyöllä voidaan lisätä hyvinvointia. Lähdeaineistoa oli runsaasti saatavilla, mutta sen soveltaminen seurakuntatyöhön oli ajoittain haasteellista. Erittäin mielenkiintoinen opinnäytetyöhön liittyvä tutkimus oli Päivi Thitzin väitöskirja Seurakunta osallisuuden yhteisönä, joka on laaja selvitys yhteisöllisyydestä ja seurakuntalaisten osallisuudesta Suomen evankelis-luterilaisessa kirkossa.

Varsinainen tutkimus suoritettiin lomakekyselynä Karkkilan seurakunnan nykyisten palveluiden käyttäjille ja mahdollisille käyttäjille, yhdelle Karkkilan yhteiskoulun seitsemännien luokan oppilaille sekä kirkkoneuvoston jäsenille ja kirkkovaltuuston puheenjohtajistolle. Kyselylomake muokattiin jokaiselle kohderyhmälle erikseen siten,

että kirkkoneuvoston ja – valtuuston jäsenistön kysely oli kokonaan kvalitatiivinen, muut kyselyt sisälsivät sekä kvantitatiivisesti mitattavia kysymyksiä että kvalitatiivisesti analysoitavia kohtia. Saadusta aineistosta pyrittiin tekemään yleistyksiä ja etsimään vastausten yleisimmät tyypit ja muodostamaan johtopäätökset niiden perusteella.

2 SEURAKUNTIEN ROOLI PALVELUJEN TUOTTAJANA

Seurakunnan toiminnan roolin määrittelemiseksi ja sen sijoittamiseksi hyvinvointipalveluiden tuottajien kentällä tarkastelen aluksi seurakunnan palveluiden luonnetta. Onko toiminta osa julkisen sektorin toimintaa? Onko siinä piirteitä kolmannen sektorin toiminnasta tai yritystoiminnasta? Kirkkohallitus käynnisti Kirkko ja julkiset palvelut- hankkeen selventämään kirkon roolia hyvinvointipalveluiden tuottajana ja esittelen hankkeen linjausehdotuksen. Kappaleen lopuksi käyn läpi kirkon toimintaperiaatteet varhaiskasvatus-, nuoriso- sekä perhe- ja diakoniatyön osalta.

2.1 Seurakunnan toiminnan sijoittuminen hyvinvointipalveluiden tuottajien kentällä

Julkaisussaan Yksityiset sosiaali- ja terveyspalveluiden tuottajat Varsinais-Suomessa (2007, 14) Elina Vuorio määrittelee hyvinvoinnin laaja-alaiseksi kokonaisuudeksi, joka voidaan käsitteellistää pohjoismaisen hyvinvointikäsityksen kautta. Sen mukaan hyvinvointi on tila, jossa ihmisen keskeiset tarpeet tulevat tyydyttyiksi ja hyvinvointi lisääntyy suhteessa näihin tyydytettyihin tarpeisiin (tarveteoria). Hyvinvointia resurssiteorian mukaan tarkasteltuna, keskitytään niihin yksilön voimavaroihin, jotka mahdollistavat tarpeiden tyydyttämisen. Lisäksi hyvinvointitavoitteeseen sisältyy tasaarvo, oikeudenmukaisuus ja sosiaalinen turvallisuus. Hyvinvointi voidaan määritellä myös Allardtin kolmen ulottuvuuden mallin mukaan. Malli esitellään tarkemmin luvussa 2.7. Hyvinvointipalveluiden määrittelyssä voidaan Vuorion mukaan käyttää joko suppeaa tai laajaa määrittelyä. Suppean määritelmän mukaan hyvinvointipalveluilla ymmärretään julkisen sektorin tuottamat sosiaali- terveys- ja koulutuspalvelut, kun taas laaja määritelmä pitää sisällään kaikki ne yhteiskuntapoliittiset toimet, joilla ylläpidetään ja edistetään hyvinvointia.

Suomessa sosiaali- ja terveyspalveluiden järjestämisvastuu on kunnilla eli se on julkisen sektorin toimintaa. Kunnat voivat kuitenkin palveluiden tuottamisen lisäksi ostaa palveluita muilta kunnilta tai kuntayhtymiltä, yksityisiltä palveluntuottajilta (yrityssektori) tai järjestöiltä ja yhdistyksiltä (kolmas sektori). (Sosiaali- ja terveysministeriö 2016.) Vuonna 2012 Suomessa tuotettujen terveyspalveluiden arvo oli 16,26 miljardia euroa ja tästä julkisen sektorin osuus oli 75 %, yritysten 22 % ja kolmannen sektorin 3 %.

Sosiaalipalveluiden osalta tuotoksen arvo oli 10,1 miljardia euroa, josta julkisen sektorin osuus oli 68 % ja loput 32 % tuottivat yritykset ja yhteisöt. (Viitala & Kokko, 2015, 9.)

Mikä sitten erottaa eri sektoreiden toimijat toisistaan ja minkä sektorin toimijoita seurakunnat ovat? Julkisella sektorilla tarkoitetaan valtion ja kuntien toimintaa, joka perustuu lainsäädäntöön ja yleisesti koettuihin, yhteiskunnallistuneisiin tarpeisiin. Toiminnalla tuotettavat palvelut kustannetaan verovaroin ja sillä pyritään takaamaan kansalaisille yhdenvertaiset palvelut. Yksityisen sektorin yritykset tuottavat palveluita, joita kunnat ja yksittäiset henkilöt ostavat. Yritystoiminnan lähtökohta ja keskeisin tavoite on tuottaa voittoa. Tämä on suurin ero yksityisen ja kolmannen sektorin toimijoiden välillä, sillä kolmannen sektorin toimijat eli yhdistykset, järjestöt ja osuuskunnat ylläpitävät toimintoja, jotka eivät kata kustannuksiaan, vaan osa toimintaan tarvittavista varoistakin saadaan vapaaehtoispanoksina tai erilaisina tukina eikä toiminnalla edes tavoitella voittoa. (Hokkanen ym. 1999, 79-80.)

Seurakuntien toiminnassa voidaan mielestäni havaita piirteitä eri sektoreiden toimijoiden ominaisuuksista ja toimintaperiaatteista. Julkista sektoria toiminta muistuttaa siinä mielessä, että seurakuntien toimintaa määrittää kirkkolaki. Seurakunnilla on myös veronkanto-oikeus. Yritystoiminnasta poiketen seurakuntien tavoitteena ei ole tuottaa toiminnallaan varsinaista voittoa, koska seurakunnan tarjoamat palvelut ovat pääosin maksuttomia (poikkeuksena Karkkilassa päiväkerho, jossa maksu on kerran viikossa käyviltä 23 euroa/kausi ja kaksi kertaa käyviltä 44 euroa/kausi) tai esimerkiksi konserttien vapaaehtoiset pääsymaksut ohjataan seurakunnan omaan toimintaan, diakoniaan tai muuhun hyväntekeväisyyteen. Toki on selvää, että seurakunnatkaan eivät voi toimia, mikäli rahoitusta toiminnalle ei ole, mutta kulut pyritään kattamaan kirkollisverolla.

Kirkkolain ensimmäisen luvun 2§ määrittelee kirkon tehtävän seuraavasti: ”Tunnustuksensa mukaisesti kirkko julistaa Jumalan sanaa ja jakaa sakramentteja sekä toimii muutenkin kristillisen sanoman levittämiseksi ja lähimmäisenrakkauden toteuttamiseksi” (Kirkkolaki 26.11.1993/1054). Tämän tehtävän toteuttamiseksi lain neljännen luvun 1§ jatkaa tehtävien määrittelyä seurakunnan toiminnan osalta seuraavasti: ”Toteuttaakseen kirkon tehtävää seurakunta huolehtii jumalanpalvelusten pitämisestä, kasteen ja ehtoollisen toimittamisesta sekä muista kirkollisista toimituksista, kristillisestä kasvatuksesta ja opetuksesta, sielunhoidosta, diakoniasta ja lähetystyöstä sekä muista kristilliseen sanomaan perustuvista julistus- ja palvelutehtävistä” (Kirkkolaki 26.11.1993/1054). Seurakunnan toiminta lapsi-, nuoriso- ja perhepalveluissa on harvemmin julkista palveluntuotantoa, sillä se edellyttäisi esimerkiksi

ostopalvelusopimusta kunnan kanssa palvelun tuottamisesta, jolloin seurakunta katsottaisiin yksityiseksi palveluntuottajaksi ja toimintaa säätelisi myös hankintalaki. Palvelutuotantoon osallistumisen näkökulmasta seurakunnan toiminnot voidaan mieltää järjestöjen ja säätiöiden toiminnan kaltaisena, koska monet seurakunnan toiminnoista (esimerkiksi kerhotoiminta, sosiaalinen auttamistyö) muistuttavat kolmannen sektorin toimintaa. Kolmannen sektorin toiminnasta seurakunnan palvelutuotantoa erottaa kuitenkin se, että kyse on rahoituksellisesti ja lainsäädännöllisesti julkisesta toimijasta. Näin ollen voidaan todeta seurakunnan toiminnan sijoittuvan palvelutuotannon kentällä kolmannen sektorin ja julkisen sektorin välimaastoon. Seurakunnat toimivat hyvinvointia tukien ja pahoinvointia ennaltaehkäisten ja tämän yhteisöllisen luonteensa vuoksi seurakuntien toiminnalla on suora yhteys julkisiin palveluihin. Esimerkiksi seurakunnissa tehtävä kasvatustyö tukee lasten ja nuorten kehitystä palveluilla, jotka voisivat olla yhtä hyvin julkisenkin sektorin järjestämiä ja diakoniatyössä voidaan havaita jopa selkeää päällekkäisyyttä julkisten sosiaalipalveluiden kanssa. (Kallunki 2014, 3-4.) Ajankohtaiseksi tämän opinnäytetyön aiheen tekeekin se, että palvelujen tuottamisen osalta seurakuntien toiminta lähestyy julkisten palveluiden toimijoiden toimintaa ja antaa näin seurakunnille mahdollisuuksia kehittää omaa toimintaansa julkisten palveluiden kentällä.

Myös uuden julkisen hallinnon (New Public Management) oppien mukaan julkisen hallinnon rooli on muuttumassa. Valtion tehtävänä on toimia sosiaalipalveluiden mahdollistajana ja varmistaa riittävä palvelutarjonta muuttuvissa olosuhteissa. Tavoitteiden saavuttamisessa julkinen hallinto voi käyttää yksityisen ja kolmannen sektorin palvelutuotantoa tilaaja-tuottaja- mallia hyödyntäen, kuten suomalaisessa palvelutuotantojärjestelmässä yleisesti tehdäänkin. Julkinen sektori toimii tällöin palveluiden kilpailuttajana, ostajana ja kuluttajana. (Mattei 2009, 20-25.)

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kirkkohallitus käynnisti vuonna 2014 Kirkko ja julkiset palvelut- hankkeen. Sen tarkoituksena on saada aikaan linjausehdotus kirkon roolista hyvinvointipalveluiden tuottajana kuvaamalla kirkon mahdollisuuksia tuottaa hyvinvointipalveluita sekä arvioimalla, mikä merkitys palvelutuotannon vahvistamisella olisi seurakunnille ja minkälaisia rakenteellisia muutoksia toiminta vaatisi. Hankkeella pyritään täsmentämään kirkon roolia hyvinvointipalveluiden tuottajana ja sen taustalla on Valdemar Kallungin (2014) kirkkohallituksen toimeksiannosta suorittama selvitys ”Yhteistyön kolmas polku – Palvelurooli kirkon yhteiskunnallisen aseman uudistajana”. Ohjausryhmä antoi työnsä pohjalta kirkkohallitukselle suosituksensa kirkon roolista

julkisten palveluiden tuottajana. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko, (myöh. Evl) 2016.)

Hyvinvoinnin edistämisestä ohjausryhmä toteaa, että jo perustehtäväänsä toteuttaessaan seurakunnat osoittavat lähimmäisenrakkautta ja osallistuvat eri tavoin hyvinvoinnin lisäämiseen. Hyvinvointi käsitetään tässä yhteydessä laajana fyysisenä, psyykkisenä, sosiaalisena, henkisenä, taloudellisenä ja hengellisenä kokonaisuutena, jonka eri osa-alueet vaikuttavat toisiinsa. Seurakuntia ja kirkollisia toimijoita rohkaistaan entistä tiiviimpään vuorovaikutukseen ja yhteistyöhön sekä toistensa että muiden toimijoiden kanssa. Seurakuntia ja kuntia ohjausryhmä kannustaa paikalliseen verkostoitumiseen ja pitää kuntia seurakuntien tärkeänä yhteistyökumppanina paikallisen elinvoimaisuuden ja yhteisöllisyyden edistämisessä. Ohjausryhmä suosittelee, että palveluntuottamisen strategisen linjauksen lisäksi kirkkohallituksen tulisi luoda strateginen linjaus myös hyvinvoinnin edistämisestä. (Evl 2016.)

Palveluntuotannon strategisessa linjauksessa ohjausryhmä näkee yksityisen palveluntuotannon entisestään laajenevan sote-ratkaisun valinnanvapaus-periaatteen myötä. Valinnanvapauden lisääntyessä ohjausryhmä katsoo, että myös arvopohjaisille toimijoille avautuu uusia mahdollisuuksia, kun asiakkaat voivat valita palveluntuottajan paitsi hinnan tai laadun mutta myös palveluntuottajan arvopohjan perusteella. Ohjausryhmä ei kuitenkaan suosittele, että kirkko ja seurakunnat lähtisivät tavoittelemaan suurta vastuuta julkisten palveluiden kilpailutetussa tuottamisessa, koska nykyinen seurakuntarakenne tai käytettävissä olevat resurssit eivät tue laajamittaisempaa palveluiden tuottamista. Julkisten palveluidenkin tuottamiseen osallistumisen tulee tapahtua siten, että toiminta edistää ja toteuttaa kirkon tehtävää. Mikäli seurakunnat haluavat osallistua varsinaiseen palveluntuotantoon, ohjausryhmä suosittelee toiminnan organisoimista järjestön, säätiön tai yhtiön muotoon. Tämä kuitenkin edellyttää osaamisen vahvistamista omistaja-, osallisuus- ja vaikuttajatoiminnassa. Palveluntuotannon keskipisteeksi ohjausryhmä suosittelee lasten ja perheiden hyvinvoinnin tukemista ja erityisesti aamu- ja iltapäivätoiminnan sopimus pohjaista toteuttamista. (Evl 2016.)

Toisessa hankkeen ohjausryhmän suosituksessa todetaan, että julkisten palveluiden tuottamisen tulee ensisijaisesti olla kirkollisten säätiöiden, järjestöjen ja yhdistysten (mahdollisesti myös yhtiöiden) tehtävä, sillä niillä on riittävästi edellytyksiä toimia palveluiden tuottajina edustaen kuitenkin kirkon arvopohjaa. Seurakunnat toimisivat niiden taustayhteisöinä, tehden yhteistyötä ja vaikuttaen siten niiden toimintaan. Kirkon

tulee rohkaista ja tukea sitä lähellä olevia järjestöjä, säätiöitä ja yhtiöitä osallistumaan julkiseen palveluntuotantoon ja keskinäiseen yhteistyöhön esimerkiksi varhaiskasvatuksessa, syrjäytymisuhassa olevien palveluissa sekä vammaisten ja ikäihmisten palveluasumisessa. Kirkkohallituksen tulee selvittää myös mahdollisuuksia tukea ja rahoittaa arvopohjaisten palveluyritysten toimintaa sekä innovaatioita. (Evl 2016.)

Viimeinen ohjausryhmän suositus keskittyy huomioimaan olosuhteiden muutosten vaikutuksia palveluntuotantoon. Lakimuutokset (esimerkiksi vammaispalvelulaki) ja erityisesti sote- uudistuksen mukanaan tuomat uudet itsehallintoalueet edellyttävät, että tällä hetkellä voimassa olevat erityistyömuotojen yhteistyösopimukset tarkistetaan ja saatetaan ajan tasalle. (Evl 2016.)

Mietinnössään ohjausryhmä on laatinut myös SWOT- analyysin kirkosta julkisten palveluiden tarjoajana. Seuraavassa kuviossa esitän lyhyesti analyysin tuloksen.

SISÄISET VAHVUUDET	ULKOISET MAHDOLLISUUDET
<ul style="list-style-type: none"> -seurakunnat perinteisesti osa paikallisyhteisöä -olemassa oleva yhteistyö kuntien esim. kasvatustoiminnassa -kirkkoa lähellä oleva järjestökenttä -selkeät ja vahvat arvot -monikatsomuksellinen osaaminen -kansalaistoiminnan ja sen kehittämisen osaaminen 	<ul style="list-style-type: none"> -seurakuntien ja kuntien välinen, palvelemiseen perustuva yhteistyö -yksityisen palveluntuotannon suuri kanssa taloudellinen volyymi -kuntien tilaaja-tuottaja- malli -kuntien kasvava palveluntuotanto, laaja-alaisen yhteistyön tarve -seurakuntien palveluntuotannon organisointi säätiöiden, yhdistysten ja yhtiöiden kautta -sote-uudistuksen mukanaan tuoma valinnanvapaus
SISÄISET HEIKKOUEDET	ULKOISET UHAT
<ul style="list-style-type: none"> -kasvatuksen ja diakonian yhteistyö kuntien kanssa harvoin sopimuskellista toimintaa -ammatillinen osaaminen palveluprosessin, tuotteistamisen, kilpailutuksen yms. osalta ei riittävää -seurakuntarakenne mahdollistaa vain suurten seurakuntien toiminnan palveluntuottajina -heikentävä talous ei anna mahdollisuutta julkisten palveluiden tuottamiseen -kilpailu, lobbaus ja tuotteistaminen vierasta kirkon yhteisöllisessä toiminnassa -kirkolliset järjestöt pieniä ja paikallisia eivät pysty palveluntuotantoon -kirkon mahdollisuudet erikoistua palveluntuottajana 	<ul style="list-style-type: none"> -palveluntuottajan asemassa kirkon yhteisölliset ja uskonnolliset lähtökohdat voivat hämärtää -sote:n myötä palveluiden järjestämisvastuu kauemmas kuntatasolta, voi vaikeuttaa yhteistyötä -julkisten palveluiden tuottajana kirkko ei voi rekrytoinnissa huomioida uskonnollisia näkemyksiä - heikko taloustilanne ei ehkä mahdollista markkinoiden laajentamista -diakonian ydin heikoimmassa asemassa olevien auttaminen, mikä ei aina ole taloudellisesti kannattavaa -kuntien osaamattomuus toimia oman eli toiminnan ulkopuolella -vaatimus palveluntuottajan uskonto-neutraaliudesta, asiakkaan suhtautuminen kirkkoon palveluntuottajana

Kuva 1. Kirkko julkisten palveluiden tuottajana. SWOT-analyysi. (Evl 2016).

Kirkon rooliin tuottaa julkisia palveluita liittyy sekä yhteiskunnan asettamia ehtoja, että haasteita, jotka liittyvät kirkon omaan identiteettiin. Tulevan toiminnan kehittämisessä on tavoitteena löytää sellainen toiminatapa, jossa kirkko voi toimiessaan säilyttää oman identiteettinsä. (Evl 2016.)

2.2 Varhaiskasvatustyö seurakunnassa

Varhaiskasvatuslaki säättää lapsen oikeudesta varhaiskasvatukseen. Lakia sovelletaan kunnan, kuntayhtymän tai muun palveluntuottajan järjestämään varhaiskasvatukseen. (Varhaiskasvatuslaki 19.1.1973/36.) Varhaiskasvatuksella tarkoitetaan lapsen suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatuksen, opetuksen ja hoidon muodostamaa kokonaisuutta, jossa korostuu pedagogiikan merkitys. Opetushallitus laatii ja päättää valtakunnalliset varhaiskasvatussuunnitelman (Vasu) perusteet, joiden pohjalta paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmat laaditaan. (Opetushallitus 2016.) Se, mainitaanko seurakunta varhaiskasvatuksen toimijana kunnan varhaiskasvatussuunnitelmassa, vaihtelee kunnittain, mutta tästä riippumatta myös seurakunnan varhaiskasvatustoiminta on varhaiskasvatuslain alaista toimintaa.

Evankelis-luterilaisen kirkon neljä toimintaa ohjaavaa arvoa ovat Pyhän kunnioitus, vastuullisuus, oikeudenmukaisuus ja totuudellisuus. Kirkon perustehtävät, jotka toteutuvat seurakunnan elämässä ja kaikessa toiminnassa, ovat puolestaan kasvatus, lähetys, julistus ja palvelu. (Evl 2015) Kasvatuksen strategisissa suuntaviivoissa on linjattu viisi kasvatuksen teemaa: kirkon kasvatuksen olemus, kasteen merkitys, osallisuus ja osallistuminen, ihmisarvo ja turvallisuus sekä kasvun tukemisen keskeiset tehtävät elämänkaaren eri vaiheissa. Kirkon varhaiskasvatuksen kehittämisen taustalla ovat valtakunnalliset varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (Vasu) sekä koko kirkon strategia, Meidän kirkko – Osallisuuden yhteisö, vuodelta 2015. Linjauksia konkreettisempia, työtä tukevia asiakirjoja ovat kehittämisasiakirjat ja kirkon varhaiskasvatuksen tämän hetkisiä painotuksia ja näkökulmia käsitellään ”Lapset seurakuntalaisina”- kehittämisasiakirjassa. Se on vuonna 2013 tehty päivitys vuoden 2008 kirkon varhaiskasvatuksen kehittämissuunnitelmaan (Vake). (Evl 2016.)

Kirkon varhaiskasvatuksen peruslähtökohtana on lapsen ja perheen hyvä elämä, kasvatuskumppanuus perheen kanssa sekä kristillinen usko ja siitä nousevat arvot. Varhaisvuosien kasvun tukemisessa korostuvat kasvatuksen kokonaisvaltaisuus, varhaispedagoginen osaaminen, lapsilähtöisyys ja perheen arvostaminen sekä uskon traditioiden jakaminen. Lapsen kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin kuuluvat fyysinen, psyykkinen, sosiaalinen, emotionaalinen ja hengellinen ulottuvuus. Kirkon varhaiskasvatus on lapsilähtöistä ja aikuisjohtoista: lapsen tarpeista ja kiinnostuksista lähtevälle toiminnalle ja aktiivisuudelle annetaan tilaa mutta samalla aikuinen on vastuussa lapsesta ja huolehtii toiminnan sekä vuorovaikutuksen turvallisista rajoista. Lapsiryhmä ja turvalliset aikuiset mahdollistavat kokemukset tuntea lähimmäisen rakkautta, vastuullisuutta ja toisen ihmisen kunnioittamista. Kun lapsi itse saa osakseen arvostusta ja kunnioitusta, hän oppii arvostamaan muita ihmisiä, ympäristöä ja kulttuureita sekä toimimaan oikeudenmukaisella ja vastuullisella tavalla. (Evl 2013.)

Kirkon varhaiskasvatuksen ja kehittämisen painotukset ovat kokonaisvaltainen kasvu, lapsi seurakuntalaisena ja yhteistyö perheiden kanssa. Kristillinen ihmiskäsitys sisältää ajatuksen ihmisen psykofyysis-sosiaalisesta kokonaisuudesta ja myös kirkon kasvatustyössä kokonaisvaltaisuus tulee huomioida. Kokonaisvaltainen kasvatusajattelu painottaa eri kasvatussisältöjen nivoutumista toisiinsa, aikuisen ja lapsen välistä vuorovaikutusta sekä kasvatuskumppanuutta lapsen perheen kanssa. Varhaiskasvatus on hoidosta, kasvatuksesta ja opetuksesta muodostuva kokonaisuus. Kasvun tukeminen tapahtuu arkisissa leikeissä, tilanteissa ja toiminnoissa ja sen mahdollistamiseksi toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa on tehtävä tietoisia kasvatuksellisia valintoja ja ratkaisuja, jotka koskevat mm. leikin merkityksellisyyttä, taidekasvatusta, liikkumista sekä tunnekokemusten, perusturvallisuuden, kiintymyssuhteiden ja kasvurauhan muodostumista. (Evl 2013.)

Perinteisesti kirkon varhaiskasvatus on pyrkinyt vahvasti lapsen turvallisuuden ja suojelun varmistamiseen. Näkemys lapsesta aktiivisena toimijana ja oman elämänsä asiantuntijana on jäänyt taka-alalle. Uudessa kehittämisasiakirjassa lapsen oikeuksien toteutumiseksi edellytetään lapsen toimijuuden huomioimista siten, että päätöksenteossa huomioidaan lapsen mielipide sekä arvioidaan ennakolta päätösten vaikutukset lapseen ja perheisiin. Myös arjen toiminnassa huomioidaan lapsen mielipide ja toimintaa ohjaa lapsen näkökulma. (Evl 2013.) Lapsen oikeus tulla kuulluksi ja huomioiduksi nousee paitsi kirkon omasta toimintaperiaatteesta, myös YK:n lapsen oikeuksien sopimuksesta. Se velvoittaa ottamaan huomioon lapsen edun ja kuulemaan

lapsen mielipidettä. Kirkon varhaiskasvatuksessa se tarkoittaa lapsen arvostamista ja täyttää mukanaoloa seurakunnassa. (Saarinen, 2013, 22.)

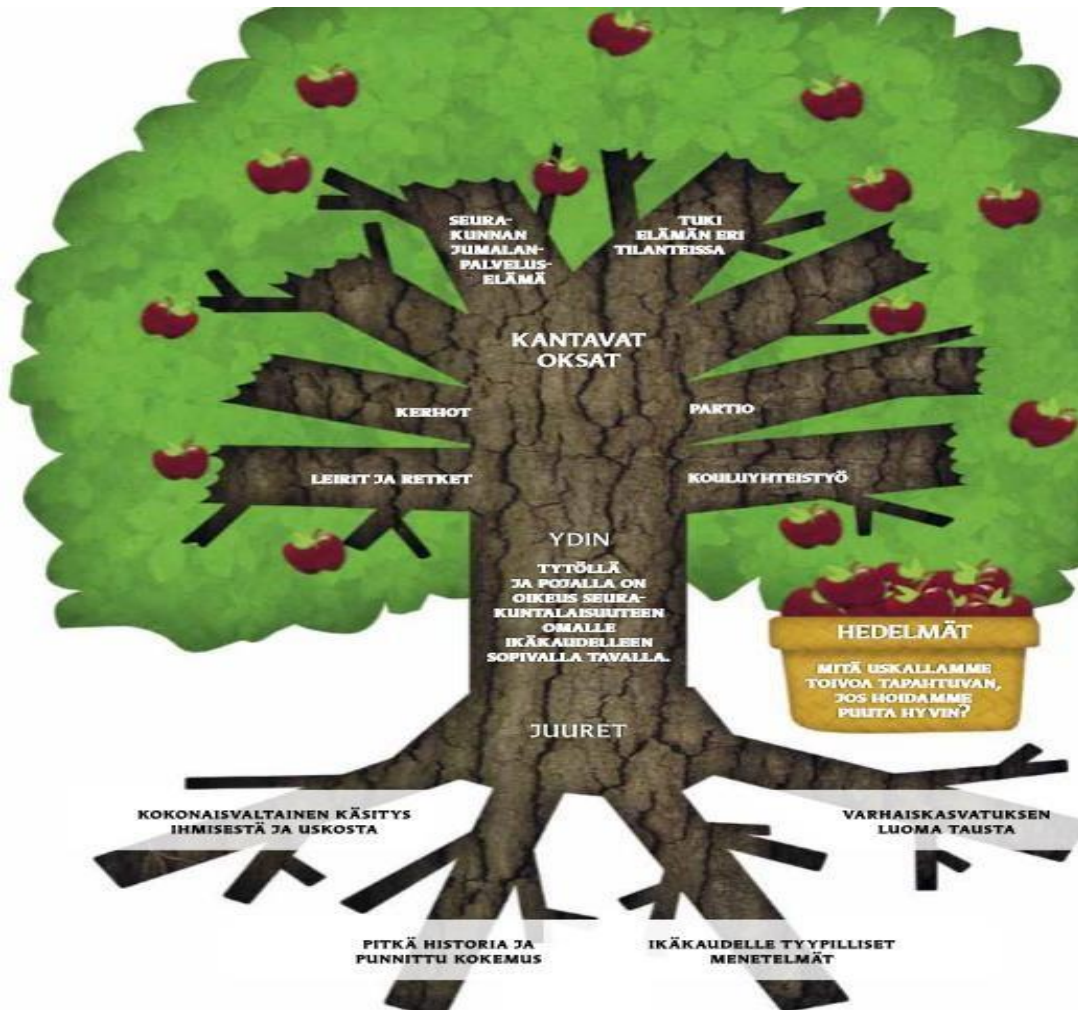
Kolmas varhaiskasvatuksen painotusalue, kasvatuskumppanuus perheiden kanssa, perustuu molemminpuoliseen luottamukseen, säännölliseen vuorovaikutukseen ja elämän todellisuuden jakamiseen erilaisissa arjen tilanteissa ja lapseen liittyvissä asioissa. Tavoitteena on, että lapset ja heidän perheensä voivat osallistua seurakuntaelämään, sen suunnitteluun ja toteutukseen aktiivisesti, itselleen sopivilla tavoilla. (Evl 2013.)

2.3 Nuorisotyö seurakunnassa

Nuorisolain tavoitteena on nuorten kasvun ja itsenäistymisen tukeminen, aktiivisen kansalaisuuden ja sosiaalisuuden vahvistaminen sekä nuorten kasvu- ja elinolojen parantaminen. Lähtökohtina työskentelylle ovat yhteisöllisyys, yhteisvastuu, tasa-arvo, monikulttuurisuus, hyvät elämäntavat sekä ympäristön ja elämän kunnioittaminen. Nuorisolain määritelmän mukaisesti nuorella tarkoitetaan alle 19-vuotiaasta ja nuorisotyöllä näihin nuoriin kohdistuvaa kansalaisuuden edistämistä, sosiaalista vahvistamista, kasvun ja itsenäistymisen tukemista ja sukupolvien välistä vuorovaikutusta. Nuorisopolitiikalla pyritään parantamaan nuorten kasvu- ja elinoloja ja valtio hyväksyykin joka neljäs vuosi nuorisopolitiikan kehittämisohjelman, joka pitää sisällään valtakunnalliset nuorisopoliittiset tavoitteet sekä ohjaa aluehallintovirastojen ja kuntien nuorisopoliittista ohjelmatyötä. Nuorisotyön toteuttamisesta vastaavat kunnat, nuorisoyhdistykset ja muut nuorisotyötä tekevät järjestöt. (Nuorisolaki 27.1.2006/72.)

Seurakuntien varhaisnuorisotyötä ohjaa Tytöt ja pojat seurakuntalaisina- kehittämisasiakirja. Asiakirjan tavoitteena on tukea sitä seurakuntien työtä, joka koskee 7-14- vuotiaiden lasten ja heidän perheidensä seurakuntalaisuutta. Kehittämisasiakirja kuvaa varhaisnuorisotoimintaa ja sen eri osa-alueita puu-mallilla:

Kuva 2. Varhaisnuorisotyön puumalli. (Evl 2012).

Toiminnan juuret muodostuvat käsityksestä ihmisestä ja uskosta, toiminnan aiemmista kokemuksista, ikätasolle soveltuvista menetelmistä ja varhaiskasvatuksen muodostamasta taustasta. Rungon toiminnalle muodostaa ajatus jokaisen lapsen oikeudesta olla seurakuntalainen hänen ikätasolleen sopivalla tavalla ja puun oksat kuvaavat varhaisnuorisotoiminnan eri osa-alueita. "Puutarhureina" toimivat lapsen perhe, seurakunnan työntekijät ja kerhonohjaajat sekä isokset sekä lapsen elämässä läsnä olevat muut aikuiset (esimerkiksi opettajat). Jos "puun" kasvatus onnistuu, se tuottaa hedelmää. (Evl 2012.)

Kirkon määritelmän mukaan nuorisotyö on osa kristillistä kasvatustyötä, josta huolehtiminen kuuluu kirkkolain ja kirkkojärjestyksen mukaan seurakuntien tehtäviin. Kehittämissasiakirja Nuoret seurakuntalaisina hyväksyttiin vuonna 2012 ja sen mukaan kirkon nuorisotyön lähtökohtana on jokaisen lapsen ja nuoren oikeus kasvaa ja kehittyä, oppia ja saada tukea kasvuunsa. Nuorisotyön tulisi aina olla työskentelyä nuorten ja

nuorten aikuisten kanssa heidän omissa elämäntilanteissaan. Kuten edellä jo mainittiin, kirkon kasvatuksen linjauksessa todetaan kirkon perustehtävien olevan kasvatusta, julistus, lähetys ja palvelu, jotka toteutuvat kaikessa seurakunnan toiminnassa. Kasvatuksen osalta nuorisotyö tukee varhaislapsuudessa alkanutta kasvua tukemalla nuoren kasvua omaksi itsekseen. Julistustehtävän toteutumisen kannalta tärkeää on löytää ne tavat, jotka ovat nuorille luontevia osallistua jumalanpalveluselämään. Lähetystehtävää nuoret toteuttavat myös itse kertoessaan seurakunnan toiminnasta muille nuorille ja palvelutehtävän toteuttamiseen nuoret ovat valmiita osallistumaan toimimalla esimerkiksi vertaistukena. Seurakunnan osalta palvelutehtävä, diakonia, toteutuu parhaiten etsivässä nuorisotyössä, jossa pyritään tukemaan nuoria erilaisissa haastavissa elämäntilanteissa ja kriiseissä. Nuorisotyössä seurakuntien peruspilarina on perinteisesti ollut rippikoulu ja siihen liittyvä isostoiminta. Haasteena onkin saada nuoret pysymään seurakunnan piirissä tämänkin jälkeen, vielä nuorina aikuisinakin. (Evl 2012.)

2.4 Perhe- ja diakoniatyön muodot seurakunnan toiminnassa

Sosiaalihuoltolain 18 §:n mukaan perhetyö tarkoittaa hyvinvoinnin tukemista niissä tilanteissa, joissa asiakas ja hänen perheensä tarvitsevat tukea ja ohjausta. Perhetyön tavoitteena on vahvistaa perheen voimavaroja ja parantaa keskinäistä vuorovaikutusta. (Sosiaalihuoltolaki 30.12.2014/1301.). Kirkon perhetyöllä tarkoitetaan puolestaan sitä seurakunnan työntekijöiden tai vapaaehtoisten toimintaa, jonka tavoitteena on vahvistaa perheiden ja niiden jäsenten hengellistä elämää ja yhteyttä seurakuntaan, keskinäistä välittämistä ja kunnioitusta sekä jaksamista vaikeissa elämäntilanteissa. Evankelisluterilaisella kirkolla on myös 41 perheasiain neuvottelukeskusta eri puolilla Suomea ja noin puolella keskuksista on solmittuna ostopalvelusopimus kunnan kanssa. Tällä hetkellä kirkon perheneuvonnan palvelujen kysyntä ylittää tarjonnan. (Evl 2016.)

Kirkon perheneuvonnan strategiassa perhetyön arvoiksi määritellään:

1. elämän pyhyys: elämä on lahja, ihmisiä rohkaistaan vastuullisuuteen omassa elämässään, ihminen kasvaa omaksi itsekseen vuorovaikutuksessa toisten kanssa
2. armollisuus: ihminen kohdataan sellaisena kuin hän on, tunnustetaan ihmisen ja elämän rajallisuus, tuetaan arkielämän sujumista

3. vastuullisuus: asiakassuhteisiin sitoutuminen, erityishuomio lasten hyvinvointiin, ammattitaidon ja työn laadun kehittäminen
4. luottamuksellisuus ja tasapuolisuus: asiakassuhteiden luottamuksellisuus, avoin ja rehellinen asiakassuhde, kaikkien tasapuolinen kohtelu.

Strategisia tavoitteita perhetyössä ovat muun muassa ihmisten tuleminen autetuksi oikeaan aikaan, riittävässä määrin ja laadukkaasti. Tämä edellyttää ammattitaidon jatkuvaa kehittämistä ja perheneuvontaverkon laajentamista sekä paikallista verkostoitumista. Perheneuvonnalla pyritään etsimään toimivan arjen edellytyksiä yhdessä asiakkaiden kanssa. (Evl 2016.)

Diakonia kuuluu evankelis-luterilaisen kirkon perustehtäviin. Kirkkolain mukaan kirkko toimii lähimmäisenrakkauden toteuttamiseksi ja kirkkojärjestys täsmentää diakonian tehtävää: "Seurakunnan ja sen jäsenten tulee harjoittaa diakoniaa, jonka tarkoituksena on kristilliseen rakkauteen perustuva avun antaminen erityisesti niille, joiden hätä on suurin ja joita ei muulla tavoin auteta". Diakoniatyön tehtävänä on lievittää ja poistaa ihmisten hätää ja kärsimystä ja sitä kautta eheyttää ihmistä yksilönä ja osana yhteisöä. Työn toteutusmuotoja ovat yksilöllinen diakonia (esimerkiksi vastaanottotyö, taloudellinen avustaminen, kotikäynnit), ryhmissä tapahtuva diakonia (diakoniapiirit, erilaiset tukiryhmät, kylätoimikunnat), yhteiskunnallinen vaikuttaminen (yhteiskunnallisten epäkohtien syihin vaikuttaminen, oikeudenmukaisuuden ja ihmisarvon edistäminen) sekä kansainvälinen diakoniatyö. (Evl. 2016.)

Diakoniatyön strategia on määritelty "Välittävä yhteisö - Diakonian ja yhteiskuntatyön linjaus 2015" – asiakirjassa. Sen mukaan kirkon diakonisena ja yhteiskuntaan liittyvänä tehtävänä on toteuttaa lähimmäisenrakkautta, oikeudenmukaisuutta ja ympäristövastuuta kristillisen uskon periaatteiden mukaisesti. Toiminnan strategisia suuntaviivoja on viisi:

1. Erityisesti niiden ihmisten auttaminen, joiden hätä on suurin:
  - etsivän ja tutkivan työtteen vahvistaminen avun kohdentamiseksi
  - yhdenvertaisuuden edistäminen ja syrjinnän torjuminen
  - uusien työtapojen etsiminen yhteistyössä kuntien, järjestöjen ja yritysten kanssa
  - ihmisen omien voimavarojen löytäminen, oikeiden tukipalveluiden saaminen
2. Suomalaisen yhteiskunnan kehittäminen:

- perus- ja ihmisoikeuksien, tasa-arvon ja kestävän kehityksen puolesta puhuminen
- valtion ja kuntien kannettava vastuu Suomessa asuvien perusturvasta
- kaikilla oltava oikeus työhön ja hyvään työelämään

3. Yhdessä tekemisen vahvistaminen:

- seurakuntien vapaaehtoistoiminnan vahvistaminen kaikissa ikäluokissa
- omaehtoisten toiminta- ja vertaisryhmien tukeminen
- ihmisten vaikutusmahdollisuuksien lisääminen omaa elämää koskevassa päätöksenteossa

4. Maailmanlaajuisen lähimmäisyyden edistäminen:

- toiminta osana kansainvälistä kirkkojen ja järjestöjen yhteisöä köyhyyden vähentämiseksi
- köyhyyttä ja epäoikeudenmukaisuutta ylläpitävien rakenteiden purkaminen
- kestävän kehityksen edistäminen

5. Rukoileminen ja työ:

- jumalanpalveluselämän yhteisöllisyyden lisääminen
- rohkaiseminen hengelliseen pohdintaan, etsintään ja uudistumiseen
- hengellisyyden toteuttaminen arjessa ja pyhässä. (Evl. 2010.)

Seurakunta ja sen jäsenet toteuttavat diakoniaa tukiessaan ja auttaessa ihmisiä heidän vaikeuksissaan. Vapaaehtoisina diakoniatyössä toimii Suomessa noin 25 000 seurakuntalaista. Jokaisessa seurakunnassa tulee olla diakonin virka, minkä lisäksi diakoniatyötä tekevät jossain määrin myös papit, lehtorit sekä lapsi- ja nuorisotyön ohjaajat. Diakonian erityisvirkoja voivat olla esimerkiksi vankilapapit ja -diakonit tai kehitysvammatyöntekijät ja perhetyöntekijät. (Evl. 2016.)

3 SEURAKUNNAN TOIMINNAN MERKITYS HYVINVOINNIN LISÄÄJÄNÄ

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos toteuttaa joka neljäs vuosi Suomalaisten hyvinvointi ja palvelut- tutkimuksen, jolla kerätään aineistoa suomalaisten hyvinvoinnista ja hyvinvointipalveluiden käytöstä. Viimeisin tutkimus on vuodelta 2013 ja sen mukaan suomalaisten hyvinvointi on kehittynyt positiivisesti mutta samaan aikaan erot eri

väestöryhmien välillä ovat suuret hyvinvoinnin eri osa-alueilla ja huono-osaisuus näyttää kasautuvan tietyille väestöryhmille (esimerkiksi syrjäytymisvaarassa oleville nuorille). Tässä kappaleessa tarkastelen hyvinvoinnin määritelmää ja sen eri osa-alueita, erityisesti yhteisöllisyyttä ja osallisuutta, jotka olivat yksi toteutetun tutkimuksenkin teemoista, sekä sitä, miten seurakuntatyöllä voidaan lisätä hyvinvointia.

3.1 Hyvinvoinnin edistäminen

Yksi sosiaalialan ja sosiaalipolitiikan merkittävä tehtävä on hyvinvoinnin edistäminen. Hyvinvoinnin määrittelemisessä Erik Allardtin hyvinvoinnin kolmen ulottuvuuden malli on ollut käytetyin hyvinvoinnin kuvaaja. Mallin mukaan ihmisen perustarpeiden on tultava tyydytetyiksi, jotta hän voi hyvin. Perustarpeet liitetään kolmeen eri hyvinvoinnin ulottuvuuteen:

1. elintason ulottuvuus (having): terveydentila, koulutus, työllisyys, asuminen ja varallisuus
2. yhteisyyden ulottuvuus (loving): ihmissuhteet, tarve kuulua johonkin
3. itsensä toteuttamisen ulottuvuus (being): tarve kokea olevansa arvokas, turvallisuuden kokeminen, itsensä toteuttaminen, osallisuus ja vaikutusmahdollisuudet.

Sosiaaliturvan avulla voidaan pyrkiä varmistamaan elämän ulkoisia puitteita (having-ulottuvuus) ja hyvän sosiaaliturvan puolestaan mahdollistaa hyvä yhteiskuntapolitiikka, jonka osa sosiaalipolitiikka on. Sosiaalipolitiikka pitää laajassa määrittelyssään sisällään hyvinvoinnin osa-alueisiin vaikuttavina tekijöinä asunto-, koulutus-, työllisyys-, ympäristö- ja tulonsiirtopolitiikan sekä terveydenhuollon, sosiaalihuollon ja kuluttajansuojan. (Forss & Vatula-Pimiä, 2014, 21-25.)

Mielestäni seurakunnat voivat vaikuttaa hyvinvoinnin edistämiseen elintason ulottuvuuden osalta lähinnä diakoniatyöllään. Seurakunnat jakavat vähävaraisille elintarvikkeita, järjestävät ruokailuja sekä tukevat myös rahallisesti. Diakoniatyössä myös autetaan asiakkaita yhteydenpidossa eri viranomaisten kanssa ja tehdään yhteistyötä paikallisen sosiaalitoimen kanssa. Tärkeää on niin ikään se henkinen tuki, jonka asiakas voi diakonian kautta saada haastavassa elämäntilanteessaan.

Merkittävämmäksi katson kuitenkin seurakuntien roolin kahden muun hyvinvoinnin ulottuvuuden, yhteisyyden ja itsensä toteuttamisen, tarpeiden täyttämässä. Näitä

ulottuvuuksia tarkastelin lähemmin jo edellisissä kappaleissa. Kirkko ja julkisuus-hankkeen ohjausryhmän mietinnössä mainitaan myös hyvinvoinnin edistäminen, joka toteutuu seurakuntatyössä jo perustehtävien hoidossa. Ohjausryhmä kuitenkin suosittelee, että kirkkohallituksen tulisi luoda erillinen strateginen linjaus hyvinvoinnin edistämisestä (Evl 2016).

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (2015) jakaa hyvinvoinnin osa-alueet myös kolmeen ulottuvuuteen: terveyteen, materiaaliseen hyvinvointiin ja koettuun hyvinvointiin. Hyvinvointi käsitteenä pitää sisällään sekä yksilöllisen että yhteisötason hyvinvoinnin. Vaikka suomalaisten hyvinvointi on viime vuosina kehittynyt myönteisesti, erot eri väestöryhmien välillä ovat suuret kaikilla hyvinvoinnin ulottuvuuksilla. Sosioekonomisilla tekijöillä (kuten tulot, asumisen taso) ja niiden hankkimisen edellytyksillä (koulutus, asema työelämässä) on selvä yhteys hyvinvointiin. Hyvinvointierojen kaventamiseksi tarvitaan selkeää tavoitteiden asettelua ja niihin sitoutumista päätöksenteon eri tasoilla, kaikkien hallinnonalojen yhteistyötä syytekijöihin puuttumiseksi sekä konkreettisia toimenpiteitä tavoitteiden saavuttamiseksi.

3.2 Yhteisöllisyyden ja osallisuuden lisääminen sekä syrjäytymisen ja yksinäisyyden ehkäiseminen

Yhteisöllisyys perustuu ihmisen tarpeeseen olla yhteydessä toisiin ihmisiin, hakeutua sosiaalisiin suhteisiin ja saada niistä voimaa omaan elämäänsä. Jo käsitteellä ”sosiaalinen” on yhteisöllinen merkitys, sillä laajassa merkityksessä se tarkoittaa yhteisöä tai yhteiskunnallista elämää koskevaa tai sen piirissä esiintyvää. Yksilön tasolla se merkitsee yhteisöön ja yhteiskuntaelämäänsä sopivaa ja toiminnan muodossa yhteishyvää tarkoittavaa sekä ihmistä auttavaa. Yhteiskunnallisena toimintanaan ihminen rakentaa omaa arkipäiväänsä ja sosiaalisia suhteitaan antaen ja saaden sosiaalista tukea yhteisöllisyydestä. (Värynen ym. toim. 2015, 15-17.) Yhteisöllisyyden tunnetta lisää myös sosiaalisen identiteetin rakentuminen ja osallisuus yhteisössä puolestaan vahvistaa sosiaalisen identiteetin rakentumista. Yhteisössä vuorovaikutuksen ja toiminnan kautta rakentuvat myös yhteiset näkemykset ympäröivästä todellisuudesta ja nämä ymmärryksen muodot ovat sidoksissa sosiaaliseen ja historialliseen kontekstiin. Yhteisön osallisuus antaa yksilölle mahdollisuuden vuorovaikutukseen erilaisten näkemysten sekä todellisuuden tulkitsemisen välillä. (Thitz 2013, 33.)

Yhteisöllisyyden merkitys on suuri jo pienellekin lapselle. Päivähoidon vertaisryhmässä lapset alkavat oppia, miltä tuntuu olla ryhmän jäsenenä, miten ryhmässä toimitaan ja alkavat samalla rakentaa omaa sosiaalista identiteettiään. Samalla lapset oppivat niitä tietoja ja taitoja, joita tarvitaan toimimiseen heidän omassa vertaisyhteisössään. Perustaa yhteisöllisyydelle tulee alkaa rakentaa mahdollisimman varhaisessa kehitysvaiheessa, sillä syrjäytymistä ja kiusaamista tapahtuu jo pienten lasten ryhmissä. Lisäksi jo pienillä lapsilla on herkkyyttä hakeutua sosiaalisiin kontakteihin ja sosiaalisten taitojen harjoitteluun. (Marjanen ym. toim. 2013, 22-24.). Varhaiskasvatuksellakin on siten tärkeä rooli myös yhteisöllisyyden kehittämisessä.

Kirkon muuttuva yhteisöllisyys- tutkimushanke on ollut käynnissä vuosina 2012-2015. Hankkeen tarkoitus oli selvittää suomalaisten uskonnollisuuden, kirkkoon sitoutumisen ja yhteisöllisyyden muutoksia. Suomessa kirkolla on aina ollut vahva yhteisöllinen rooli. Sen asema on ollut vahva ja vakiintunut johtuen lainsäädännöllä tunnustetusta erityisasemasta, korkeasta kirkkoon kuulumisen asteesta ja kirkon arvokkaaksi koetusta vaikutuksesta suomalaiseen yhteiskuntaan. Kirkko on instituutiona rakentanut yhteisöllisyyttä paitsi paikallisella tasolla seurakunnissa myös kansallisella tasolla ja näin muodostunut vahvaksi osaksi suomalaista identiteettiä. Vuosituhannen vaihteessa kirkon asema muuttui globalisaation myötä ja varsinkin nuoremmat sukupolvet näkevät kirkon aseman erilaisena kuin vanhemmat ikäluokat. Nuoremmat ovat valmiimpia muuttamaan kirkon asemaa, kaipaavat kirkkosuhteeltaan enemmän henkilökohtaisuutta eivätkä koe kirkkoa enää niin merkittävänä instituutiona. 2000- luvulla kirkosta vieraantuminen ja siitä irtautuminen, etääntyminen kirkon arvoista sekä kirkon ja valtion suhteeseen liittyvät muutostoiveet ovat lisääntyneet. Kirkolliseen toimintaan osallistumisen painopiste on siirtynyt jumalanpalveluksista muuhun seurakunnan toimintaan ja pitkäkestoinen osallistuminen on vaihtunut kertaluonteiseen osallistumiseen. Huomioitava kehitys on myös se, että yhä suurempi osuus seurakuntien jäsenistöstä jää kokonaan seurakunnan toiminnan ulkopuolelle sen sijaan, että hakeutuisi mukaan uudenlaiseen toimintaan. (Hytönen ym. 2016, 25-29.)

Alueelliset erot kirkkoon sitoutumisessa ovat Suomessa suuret. Pienimmillä paikkakunnilla aktiivisesti seurakunnan toimintaan osallistuvien määrä on suuri ja mitä suuremmasta paikkakunnasta on kyse, sitä suurempi on harvoin osallistuvien osuus. Pienillä paikkakunnilla kirkon merkitys yhteisöllisyyden lisääjänä on edelleen suuri, mutta isommilla paikkakunnilla yhteys on menettänyt merkitystään. Eroja voidaan havaita myös maantieteellisesti, jos verrataan esimerkiksi pääkaupunkiseutua ja Pohjanmaata

toisiinsa. Tietyillä alueilla sosiaalinen ympäristö ylläpitää edelleen tiiviimpää suhdetta kirkkoon ja sen eri yhteisöihin kuin suurissa kaupungeissa. Eroa selittää myös se, että tiheään asutuilla, kaupunkimaisilla alueilla uskontojen moninaisuus on suurempi kuin maaseutumaisemmillä alueilla, joilla uskonnollinen samankaltaisuus toimii yhdistävänä tekijänä lisäten kirkkouskollisuutta. (Hytönen ym. 2016, 29-30.)

Sen lisäksi että seurakunnan toimintaan osallistumista voidaan tarkastella osallistumistiheyden tai asuinpaikan mukaan, sitä voidaan katsoa myös osallistujien sosiaalisten ja sosioekonomisten erojen, iän ja elämänvaiheen sekä henkilökohtaisen uskonnollisuuden kautta. Osallistujien vertailu koulutuksen mukaan kertoo, että aktiiviset jäsenet ja toisinaan toimintaan sosiaalisuuden vuoksi osallistuvat ovat jonkin verran muita useammin akateemisesti koulutettuja. Aatteellisen, aktiivisen jäsenistön koulutusprofiilista sen sijaan löytyy usein ammatillisen perustason koulutusta. (Hytönen ym. 2016, 31-32.)

Tulotason mukaan tarkasteltuna osallistujista sosiaalisuuden perusteella mukana olevista huomattava osa on suurituloisia, osallistumattomista taas suurin osa on pienituloisia. Tutkimuksessa kuitenkin korostetaan, että eroja osallistujaryhmien välillä ei voida selittää vain sosioekonomisilla tekijöillä vaan osa näistä eroista selittyy osallistujien iän ja elämänvaiheen perusteella. Aktiivisesti osallistuvista melkein kaksi kolmasosaa on yli 50- vuotiaita kun taas toimintaan osallistumattomista puolet on alle 35- vuotiaita. Harvoin osallistuvat ja osallistumattomat ovat muita jäseniä useammin myös yksin asuvia tai nuoria pareja kuin lapsiperheitä. Korkea koulutus ja sosioekonominen asema voivat siis antaa paremmat mahdollisuudet osallistua kirkon toimintaan, mutta on havaittavissa, että yhteiskunnassa parhaiten menestyviä jää kirkon toiminnan tai jopa koko jäsenyyden ulkopuolelle, kun taas vähempiosaisia hakeutuu mukaan kirkon toiminnan pariin. Tärkeä osallistumisen taustatekijä on myös seurakunnan toiminnassa muodostuvat sosiaaliset verkostot. Osalle käyttäjistä kirkon toimintaan osallistuminen on luontevaa juuri näiden muodostuneiden ystävyys- tai harrastussuhteiden vuoksi. Loppujen lopuksi seurakunnan toimintaan osallistumista määrittää kuitenkin edelleen voimakkaasti osallistujan henkilökohtainen uskonnollisuus, hänen oma arvomaailmansa sekä yhteisöllinen suuntautumisensa. (Hytönen ym. 2016, 31-32.)

Yhteisöllisyys voi toimia merkittävässä asemassa syrjäytymisen ehkäisemisessä, sillä yhteisöllisyyden kautta tarkasteltuna syrjäytyminen tarkoittaa juuri keskinäisten suhteiden ja yhteisöjen toiminnan ulkopuolelle jäämistä. Yhteisöllisellä toiminnalla

voidaankin katsoa olevan suuri merkitys yksilön kiinnittämisessä sosiaaliin toimintaympäristöihin. (Väyrynen ym. toim. 2015, 18.)

Perheiden parissa tehtävässä työssään seurakunnat voivat vaikuttaa syrjäytymisen ehkäisemiseen sekä yhteisöllisyyden ja osallisuuden lisäämiseen:

- vahvistamalla asiakkaiden sosiaalista pääomaa ja hyvinvoinnin lisääntymistä
- tarjoamalla välittämisen ja jakamisen mahdollisuuksia
- antamalla mahdollisuuksia identiteetin rakentamiseen
- luomalla osallisuuden mahdollisuuksia
- toimimalla vaikeuksiin ajautuneiden puolestapuhujana
- tuottaa toivoa ja uskoa tulevaisuuteen (Helminen toim. 2006, 113-114.)

Yksinäisyyttä ilmiönä on tutkittu erityisesti psykologian ja sosiologian näkökulmista. Yksinäisyysteorioita on tutkimusten pohjalta esitetty useita, ne voidaan kuitenkin yhdistää neljään pääteoriaan: psykodynaamiseen, eksistentiaaliseen, kognitiiviseen ja interaktionistiseen teoriaan. Eroavaisuuksia teorioissa on lähinnä siinä, miten ja miksi ne katsovat puutteiden sosiaalisissa kokemuksissa johtavan yksinäisyyden kokemuksiin. Yhteistä teorioissa puolestaan on se, että yksinäisyys ei ole sama asia kuin sosiaalinen eristäytyneisyys, joka voi olla jopa myönteinen tunne. Yksinäisyys on aina subjektiivisesti koettu, kielteinen tunnekokemus, joka liittyy puutteellisiin vuorovaikutussuhteisiin. (Heiskanen & Saaristo toim. 2011, 59-60.) Yksinäistyminen on pitkä prosessi, johon yksilön oman elämäntilanteen ja tehtyjen ratkaisujen lisäksi vaikuttavat yhteiskunnan rakenteet ja instituutioiden luomat mahdollisuudet (Saari, 2009, 133).

Psykodynaamisen teorian mukaan yksinäisyyden tunne on seurausta kyvyttömyydestä ylläpitää tunnesiteitä. Taustalla ovat kokemukset varhaisista vuorovaikutustilanteista. Lapsuudessa koetut kielteiset kokemukset vuorovaikutuksesta sekä epäonnistumiset tunnesiteiden muodostamisessa johtavat syvään yksinäisyyteen ja jopa psyykkiseen sairastumiseen. Eksistenttialistisen näkemyksen mukaan yksinäisyys on osa elämää ja olemassaoloa ja yksinäisyys on tunne oman minuuden ja ympäröivän maailman välillä. Teoria erottaa toisistaan yksinäisyyden kokemuksen yksinäisyyden pelosta tai ahdistuksesta: yksinäisyys on positiivinen keino selvitä yksinäisyyden pelosta, joka on kielteinen tunne. Kognitiivisessa yksinäisyysteoriassa yksinäisyys käsitetään psyykkiseksi tilaksi, joka aiheutuu ristiriidasta yksilön tärkeänä pitämien ihmissuhteiden ja olemassa olevien sosiaalisten suhteiden välillä. Yksilö tulkitsee omaa sosiaalista

verkostoaan ja omaa tilaansa ja muodostaa sen perusteella kokemuksensa yksinäisyydestä. Interaktionistinen teoria huomioi korostetusti persoonalliset ja tilannetekijät yksinäisyyden tunteen aiheuttajina. Teorian mukaan emotionaalinen yksinäisyys johtuu läheisen, kiintymystä tuottavan suhteen puuttumisesta yksilön elämässä, kun taas sosiaalinen yksinäisyys johtuu epäonnistumisen kokemuksista pyrkimyksessä liittyä sosiaaliseen yhteisöön. (Heiskanen & Saaristo toim. 2011, 59-68.)

Yksinäisyyttä voidaan jaotella myös sen luonteen mukaan: fyysinen yksinäisyys aiheutuu konkreettisesta etäisyydestä muihin ihmisiin ja yhteisöihin, psyykkisen yksinäisyyden aiheuttavat esimerkiksi sairaudet ja vuorovaikutukseen liittyvät esteet ja sosiaalista yksinäisyyttä aiheuttaa muun muassa ikätovereiden puute ja eriarvoisuus. Yksinäisyys voi olla piilossa olevaa (laitoksissa asuvat), vapaaehtoista (tietoinen valinta), tilapäistä (liittyy elämänvaiheeseen) tai pitkäaikaista (ihmissuhteiden pelko, ongelmat sosiaalistumisessa). (Heiskanen & Saaristo toim. 2011, 78-79.)

Hyvinvointitutkimuksen mukaan koettu yksinäisyys ei ole Suomessa lisääntynyt, mutta se kytkeytyy yhä useammin sosiaaliseen eriarvoisuuteen. Yksinäisyyttä koetaan eniten elämänkaaren alku- ja loppuvaiheissa sekä väestöryhmittäin tarkasteltuna yksinelävien ja yksinhuoltajien, maahanmuuttajien sekä työttömien keskuudessa. (Tiilikainen, 2015.) Noin joka viides suomalainen kokee yksinäisyyttä säännöllisesti. Yksinäisyydellä on myös selkeä yhteys hyvinvoinnin kokemiseen. Terveytensä yksinäiset kokevat jonkin verran huonommaksi kuin muut ja ero on tilastollisesti merkittävä. Yksinäiset ovat myös selvästi muuta väestöä vähemmän onnellisia ja tyytyväisiä omaan elämäänsä. (Saari, 2009, 135-140.)

Yksinäisyyden vähentämisen keinot voidaan jakaa neljään ryhmään, joista ensimmäiseen katsotaan kuuluvan lääkitys ja terapiat esimerkiksi yksinäisyydestä aiheutuneen heikentyneen aloitekyvyn lisäämiseksi. Muut keinot ovat enemmän yhteiskunnan rakenteisiin ja toimintamalleihin liittyviä. Empatian edistämällä voidaan lisätä erilaisuuden sietokykyä. (Saari, 2009, 251.) Yhteiskunnan empatiakuilut syntyvät, kun huonompiosaisten tai ei-hyvinvoivien ryhmien tilannetta kohtaan ei koeta riittävästi myötätuntoa vaan heitä pidetään vastuullisena omaan tilanteeseensa (Saari, 2015, 69). Sosiaalisia etäisyyksiä pienentämällä voidaan myös lisätä sosiaalisen kanssakäymisen mahdollisuuksia ja yhteiskuntaan kuuluvien toimintaa voidaan suunnata uudistamalla institutionaalisia toimintamalleja. Tässä työssä järjestöjen toiminta on merkittävää. (Saari, 2009, 252-254).

Seurakuntien perustehtävät (kasvatus, lähetys, julistus ja palvelu) tähtäävät hyvinvoinnin lisäämiseen. Kirkon strategia-asiakirjoissa mainitaan useaan otteeseen osallisuuden ja yhteisöllisyyden lisääminen, tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutuminen, yhdessä tekeminen, yksilön vaikutusmahdollisuuksien lisääminen sekä köyhyyden ja epäoikeudenmukaisuuden rakenteiden purkaminen. Kaikilla näillä seurakuntien toiminta pyrkii mielestäni juuri edistämään empatiaa ja vähentämään empatiakuiluja sekä pienentämään sosiaalisia etäisyyksiä, mitkä edellä mainitaan yhteiskunnalliseen toimintaan liittyvinä keinoina yksinäisyyden vähentämisessä. Käytännön toteutuksena nämä tulevat ilmi seurakunnan eri ikäisille suunnatussa yhteisessä toiminnassa, esimerkiksi varhaiskasvatus- ja nuorisotoiminnassa ja erityisesti diakoniatyössä, joka pystyy tarjoamaan myös henkilökohtaista tukea (sekä taloudellista että henkistä).

4 TUTKIMUS KARKKILAN SEURAKUNNAN HYVINVOINTIPALVELUIDEN TUNNETTUUDESTA JA MERKITYKSESTÄ

4.1 Tutkimuksen tavoite ja tarkoitus

Tutkimuksen avulla selvitettiin, ovatko ihmiset tietoisia Karkkilan seurakunnan nykyisistä palveluista ja vastaavatko ne tarpeita sekä millaisia palveluita ja toimintamuotoja seurakunnalta odotetaan. Seurakunnalla on vahva suuntaus oman toimintansa kehittämiseen, joten tutkimuksen kautta seurakunta saa viitteitä siitä, mihin suuntaan toimintaa tulisi kehittää, jotta se palvelisi kaikkia seurakuntalaisia mahdollisimman kattavasti. Tutkimuksen tuloksia tullaan hyödyntämään tulevan toiminnan suunnittelussa.

4.2 Tutkimusongelma ja tutkimuskysymykset

Tutkimusongelmana oli selvittää:

1. tuntevatko ihmiset seurakunnan nykyisiä palveluita
2. ovatko he tyytyväisiä palvelutarjontaan

3. minkälaisia palveluita ja toimintoja seurakunnalta odotetaan.

Kyselyyn osallistuvilta selvitettiin myös, kokevatko he yhteisöllisyyttä seurakuntaan, koska juuri yhteisöllisyyden ja osallisuuden kautta seurakunta toimii. Mielenkiintoista oli selvittää myös sitä, kuinka paljon ihmisten osallistumiseen seurakunnan toimintoihin vaikuttaa se, että kyseessä on juuri seurakunnan toiminta: joillekin se voi olla jopa osallistumista estävä tekijä, vaikka toiminta muuten olisikin kiinnostavaa.

Tavoitteena on lisätä seurakunnassa aktiivisesti toimivien määrää suunnittelemalla ja muokkaamalla seurakunnan toimintaa heidän tarpeidensa mukaisesti. Näillä toimenpiteillä pyritään myös tekemään seurakunnan toimintaa entistä näkyvämmäksi ja varmistamaan palveluiden tarjonnan vastaavan tarpeita.

Kirkkoneuvoston jäseniltä ja valtuuston puheenjohtajistolta kysyttiin heidän näkemyksiään seurakunnan sijoittumisesta hyvinvointipalveluiden tuottajien kentällä, seurakunnan roolista yksinäisyyden ja huono-osaisuuden ehkäisemisessä ja osallisuuden lisäämisessä sekä tulevaisuudessa havaittavista uhista ja mahdollisuuksista toiminnalle.

5 TUTKIMUSMENETELMÄ

Tutkimus on luonteeltaan laadullinen tutkimus. Laadullinen tutkimus soveltuu parhaiten tilanteeseen, jossa ilmiötä ei ymmärretä (mistä tässä on kyse?) eikä ilmiön tekijöitä tai niiden välisiä suhteita tunneta. Ilmiöstä selvitetään mitkä ovat tekijät, joista se muodostuu ja mikä on näiden tekijöiden välinen yhteys. Näin pyritään muodostamaan ilmiöstä selkeämpi kokonaiskuva. (Kananen 2010, 36-37, 41.) Tässä tapauksessa pyrittiin selvittämään, tuntevatko ihmiset Karkkilan seurakunnan palveluita ja mitkä tekijät vaikuttavat toimintaan osallistumiseen. Kyseessä on myös aineistolähtöinen tutkimus. Tutkittavasta ilmiöstä kerätään havaintoja ja niistä tehdään yleistyksiä induktiivisen päättelyn mukaisesti (Kananen 2010, 40). Pyrkimyksenä on tuoda esille aiemmin havaitsemattomia ja tuntemattomia seikkoja ilmiöstä. Tavoitteena ei ole teorioiden testaaminen vaan aineiston monipuolinen ja tarkka tarkastelu. Tutkimuksessa toteutuvat myös laadullisen tutkimuksen periaatteet tiedon kokonaisvaltaisesta hankinnasta, jossa tietoa kerätään todellisissa tilanteissa luottaen keskusteluihin ja lomakkein kerättyyn tietoon. Tutkimuksessa käytetään laadullisia aineiston hankinnan metodeja, jotka korostavat tutkittavien omien näkökulmien esille saamista ja tutkimuksen kohdejoukko valitaan tarkoituksenmukaisesti satunnaisotantaa käyttämättä. (Hirsjärvi ym. 2014, 164.)

5.1 Aineiston kerääminen

Tutkimuksen aineiston hankinnassa huomioitavia seikkoja ovat: keneltä/mistä aineistoa hankitaan, millä perusteella tutkittavat valitaan ja kuinka paljon tutkittavia tarvitaan, miten heidät tavoitetaan ja saadaan antamaan suostumus osallistumiseen sekä mitä aineiston keruumenetelmää käytetään. Tutkimuksen keruumenetelmän valintaan vaikuttavat ne tavat ja käytännöt, joilla tietoa kerätään ja se, minkälaista tietoa ja keneltä etsitään. Mikäli tarkoituksena on selvittää, mitä tutkittavat ajattelevat, tuntevat tai kokevat, keruumenetelmiksi sopivat haastattelut ja kyselylomakkeet. (Hirsjärvi ym. 2014, 177-178, 185). Tässä opinnäytetyössä aineistoa kerättiin henkilöiltä, jotka jossain muodossa ovat tällä hetkellä osallisina seurakunnan toiminnassa: lasten päiväkerhojen käyttäjinä, nuorisotoimintaan osallistuvina, diakoniatyön asiakkaina sekä aikuisille suunnattuihin toimintoihin (miesten- ja naistenpiirit, juttutupa) osallistuvina. Kohdejoukon valinnassa päädyttiin yhteistyössä toimeksiantajan kanssa tähän ratkaisuun, koska on tyypillistä, että palvelun käyttäjät osallistuvat vain tähän tiettyyn toimintaan. Näin voidaan saada

esille perusteluja sille, miksi muut seurakunnan toiminnot eivät heitä kiinnosta. Tälle kohderyhmälle laadittiin lomakekysely yhteistyössä toimeksiantajan kanssa. Aineistoa tarvittiin kuitenkin myös niiltä, jotka eivät tällä hetkellä lainkaan ole seurakunnan toiminnan piirissä, jotta saataisiin esille syitä heidän osallistumattomuuteensa. Tästä kohderyhmästä mukaan otettiin nuorten osalta yksi koululuokka seitsemäsluokkalaisia oppilaita nuorten tietoisuuden ja mielipiteiden selvittämiseksi. Kyseisen luokka-asteen valintaan päädyttiin, koska vastaajat osaavat jo perustella vastauksiaan ja toisaalta kahdeksaluokkalaiset tulevat seurakunnan toimintaan mukaan rippikoulun merkeissä. Aikuisia vastaajia tavoiteltiin jalkautumalla esimerkiksi erilaisiin tapahtumiin ja etsimällä halukkaita vastaajia kaupunkilaisten joukosta. Kyselyt toteutettiin syys- ja lokakuun aikana 2016.

Vastaajajoukon laajuuden osalta ratkaisut tehtiin sillä perusteella, miten saadaan riittävä mutta myös kattava otos vastaajia mukaan. Seurakunnan toimintoihin nyt osallistuvia kyselyyn päätettiin vastaajia ottaa kolmesta toiminnosta. Määrä arvioitiin riittäväksi, koska näiden palveluiden käyttäjät kuitenkin eroavat toisistaan mutta muodostavat toiminnon sisäisesti melko homogeenisen ryhmän eikä suurempi vastausten määrä todennäköisesti antaisi toisenlaisia tuloksia. Kaupunkilaisia tutkimukseen valittiin ja haastateltiin satunnaisotannalla, jotta otosvalinnalla ei vaikuteta tulokseen. Aineistoa siitä, mitä palveluita seurakunnalta odotetaan, saatiin myös 27.4.2016 järjestetyn ideointipäivän kautta. Seurakuntatalolla käyneet saivat keskustella ajatuksistaan seurakunnan työntekijöiden kanssa ja esittää toiveitaan ja kehittämisideoitaan myös kirjallisesti lisäämällä lehtiä ideapuuhiin. Ideoita ja ajatuksia kertyi lähes sata kappaletta. Palautteesta suurin osa sisälsi kuitenkin muita toiveita ja ideoita kuin varsinaisiin toimintoihin ja palveluihin liittyviä (esimerkiksi millaisia leikki- ja pelivälineitä kerhoissa pitäisi olla), joten niitä ei tässä tutkimuksessa tarkemmin käsitelty.

Lomakekyselyn etuja ovat siitä saatu laaja tutkimusaineisto sekä aineiston nopea käsittely ja analysointi. Toisaalta lomakekyselyllä saaduista vastauksista ei voida tietää, onko vastaaja vastannut kysymyksiin totuudenmukaisesti tai ovatko vastausvaihtoehdot olleet vastaajalle mielekkäitä ja onko hän ollut riittävän tietoinen häneltä kysytystä asiasta. Lomakkeen suunnittelu ja laatiminen vaativat myös aikaa. Todennäköisen kadon merkitys vastauksissa on myös syytä huomioida vastaajajoukon otoskokoa pohdittaessa. (Hirsjärvi ym. 2014, 193-195.)

Lomakekyselyssä kysymykset asetetaan siten, että kaikille vastaajille esitetään samat kysymykset ja vastaajat ovat otos tietystä perusjoukosta. Lomakkeessa käytetään joko

avoimia kysymyksiä, monivalintakysymyksiä tai erilaisiin asteikkoihin perustuvia kysymyksiä. Avointen kysymysten käyttöä puoltaa se, että näin saadaan vastaaja ilmaisemaan mielipiteensä ja ajatuksensa omin sanoin ilman, että lomake ehdottaa vastauksia. Monivalintakysymysten käytön etuja ovat vastausten helppo vertailu ja käsittely sekä se, että vastaajan voi olla helpompi tunnistaa ja ymmärtää asia, josta häneltä odotetaan vastauksia. (Hirsjärvi ym. 2014, 198-201.) Tämän opinnäytetyön lomakekysely koostui sekä monivalintakysymyksistä että avoimista kysymyksistä (liite 1). Monivalintakysymyksillä selvitettiin esimerkiksi, ovatko vastaajat tietoisia nykyisistä seurakunnan toiminnoista ja mitkä niistä kenties kiinnostaisivat vastaajia. Avoimilla kysymyksillä pyrittiin saamaan esille tutkittavien tarkempia perusteluja ja mielipiteitä esimerkiksi seurakunnan palveluiden tarpeellisuudesta ja siitä, millaisia palveluita pitäisi olla tarjolla sekä omasta kiinnostuksesta osallistua niihin. Kysymysten asettelussa huomioitiin niiden selkeys, jotta vastaajalle ei jäänyt epäselväksi, mitä kysytään sekä kysymysten määrä, ettei kyselystä muodostunut liian pitkää, mikä olisi voinut vaikuttaa kielteisesti vastaamiseen. Mielipidettä kysyttävissä kysymyksissä päädyttiin kolmiportaisen asteikon käyttöön ja jätettiin tarkoituksella pois ”en osaa sanoa”-vaihtoehto, jotta vastaajien olisi ilmaistava mielipiteensä.

Lomakekyselyt toimitettiin seurakunnan toiminnassa mukana oleville vastaajille heidän osallistuessaan toimintoihin. Toimeksiantajan yhteyshenkilö jakoi ja vastaanotti kyselylomakkeet. Kysymyksiin vastaaminen ja lomakkeiden palautus tapahtuivat saman tien. Näin varmistettiin vastausten saatavuus. Lomakkeet palautettiin suljettuun laatikkoon, jotta vastaaja varmistui siitä, että juuri hänen vastauksensa eivät tulleet henkilöityinä seurakunnan henkilökunnan tietoon. Koululuokan sekä toimintoihin osallistumattomien kyselyn toteuttamisesta vastasi tutkimuksen tekijä edellä esitettyjen toimintaperiaatteiden mukaisesti.

Tutkimukseen otettiin mukaan myös kirkkoneuvoston kaikki jäsenet (6) sekä kirkkovaltuuston puheenjohtaja sekä varapuheenjohtaja. Kirkkoneuvosto on seurakunnan päättävä hallintoelin yhdessä kirkkovaltuuston kanssa ja siksi koettiin tärkeäksi saada tietää myös neuvoston jäsenten näkemyksiä seurakunnan asemasta ja roolista palveluntuottajana. Heille kyselylomake (liite 2) muokattiin erikseen ja tutkimuksen tekijä osallistui neuvoston kokoukseen 21.9.2016 esitellen tutkimuksen ja jakaen kyselylomakkeet. Jäsenten omasta ehdotuksesta vastaaminen tapahtui sähköisesti.

5.2 Aineiston analysointi

Kyselylomakkeen avointen kysymysten analysointia varten aineisto ryhmiteltiin teemoihin tutkimusongelman mukaisesti ja vastauksista etsittiin yleisimpiä tyyppisiä vastauksista samankaltaisuuksia eli käytettiin tyypittelyn menetelmää (Eskola & Suoranta 1999, 182). Käytännössä kyselylomakkeen kysymyksistä muodostettiin teemat, joiden vastaukset tyypiteltiin ja näin etsittiin yleisimmin esiintyvät vastaukset. Kyseessä on yhdistetyn tyypittelyn menetelmä (Eskola & Suoranta 1999, 182-18.). Tavoitteena oli tutkimusongelman mukaisesti löytää vastaus kysymyksiin tuntevatko ihmiset seurakunnan nykyisiä toimintoja ja millaisia palveluita he seurakunnalta odottavat. Tulosten perusteella toivotaan löydettävän yhteneväisyyksiä vastaajien mielipiteistä ja kokemuksista ja näin saatavan työvälineitä seurakunnan tulevan toiminnan suunnitteluun.

Kyselylomakkeen monivalintakohtien vastaukset sekä taustamuuttujat esitetään suorina jakaumina sekä n- että %-taulukoina. Näin kuvataan yksittäisen kysymyksen vastausten jakautumista vaihtoehtojen välillä (Kananen 2010, 104). Laajemman kvantitatiivisen analyysin käytöstä (esimerkiksi ristiintaulukoinnit) luovuttiin, koska vastaukset pystyttiin analysoimaan ilman tilasto-ohjelmaa ja vertaamaan esimerkiksi sukupuolen vaikutuksia annettuihin vastauksiin.

5.3 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Tutkimusten luotettavuutta on perinteisesti arvioitu reliabiliteetin ja validiteetin käsitteillä. Reliabiliteetti merkitsee tutkimuksen toistettavuutta eli sitä, että tutkimus antaa mahdollisimman vähän ei-sattumanvaraisia tuloksia. Jos esimerkiksi tutkitaan samaa henkilöä eri tutkimuskerroilla, saadaan sama tulos. (Hirsjärvi ym. 2014, 231.) Laadullisen tutkimuksen kohdalla samaa tutkimusta on vaikea toistaa sellaisenaan, koska jokainen tutkimuskerta on ainutlaatuinen kokonaisuus ja muut tutkijat voivat päätyä tutkimusaineiston luokittelussa ja tulkinnassa erilaiseen tulokseen (Vilka 2005, 159). Laadullisessa tutkimuksessa ei välttämättä pyritäkään yleistettävyyteen vaan siirrettävyyteen. Sillä voidaan osoittaa tutkimustuloksen pitävyys vastaavanlaisissa tilanteissa. (Kananen 2010, 70-71.) Validiteetti puolestaan kuvaa tutkimuksen mittaavan juuri sitä, mitä on tarkoituskin mitata (Hirsjärvi ym. 2014, 231). Tutkimuksen luotettavuutta voidaan lisätä kuvaamalla ja perustelemalla kaikki tutkimuksen vaiheet

(aineiston keruu-, analysointi- ja tulkintavaihe) mahdollisimman tarkasti (Kananen 2010, 69).

Tässä tutkimuksessa saatavan tuloksen reliabiliteettia voidaan kyseenalaistaa juuri siltä pohjalta, antaisiko sama kysely saman tuloksen eri aikaan tehtynä. Vastajien kommentteihin saattaa kuitenkin vaikuttaa moni asia juuri kyselyhetkellä aina vastaajan henkilökohtaisesta elämäntilanteesta tai vireystilasta lähtien. Koska kyselyssä kysytään esimerkiksi vastaajan tietoisuutta seurakunnan palveluista ja osallistuneisuudesta niihin, tilanne saattaa nopeastikin muuttua yksittäisen vastaajan kohdalla. Tutkimusaineiston luokittelulla voidaankin mielestäni pienentää sattumanvaraisten vastausten vaikutusta lopputulokseen, koska yksittäinen vastaus ei tulosten tulkintavaiheessa saa menetelmää käytettäessä kohtuuttoman suurta painoarvoa. Validiteetin varmistamiseksi tässä tutkimuksessa kyselylomakkeen muotoilussa tehtiin yhteistyötä toimeksiantajan kanssa. Näin pyrittiin takaamaan se, että kyselyllä saadaan esiin juuri ne vastaukset, joita toimeksiantaja haluaa tutkimuksella selvittää.

Koko opinnäytetyötä koskien kaikki tehdyt valinnat ja ratkaisut on pyritty perustelemaan mahdollisimman tarkasti ja näin varmistamaan tutkimuksen luotettavuutta ja tuloksen siirrettävyyttä. Aineiston analyysivaiheessa kiinnitetään huomiota siihen, että kyselyn vastausten perusteella ei tehdä tarpeettomia johtopäätöksiä tai tulkintoja vaan pitäydytään tiukasti vastausten antaman tuloksen analysoinnissa.

Tutkimuksen luotettavuutta voidaan lisätä myös saturaation ja triangulaation keinoin. Aineiston saturaatio tarkoittaa sitä, että havaintoyksiköitä otetaan tutkimukseen mukaan niin kauan kuin ne tuovat uutta tietoa ja triangulaatiolla tarkoitetaan erilaisten aineiston keruu-, analyysi- ja tulkintamenetelmien käyttöä samassa tutkimuksessa (Kananen 2010, 70, 72).

Tämän opinnäytetyön osalta saturaation saavuttamista perusteltiin jo kappaleessa 5.1 (Aineiston kerääminen). Metodinen triangulaatio toteutuu tässä tutkimuksessa siten, että kvantitatiivinen aineisto on kvalitatiivisen yleistämisen perustana.

Tutkimuksen eettisiksi vaatimuksiksi Hirsjärvi, Remes ja Sajavaara (2014, 24) määrittelevät muun muassa tiedeyhteisön hyväksymät toimintatavat, tieteellisen tutkimuksen kriteerit täyttävät tiedonhankinta-, tutkimus- ja arviointimenetelmät ja julkaisun avoimuuden, muiden tutkijoiden työn kunnioittamisen sekä suunnittelun, toteutuksen ja raportoinnin yksityiskohtaisuuden.

Käytännön tasolla tämä edellyttää pohdintaa jo tutkimuksen suunnittelussa: kenen ehdoilla ja miksi tutkimus tehdään? Tutkimusta tehtäessä lähtökohtana tulee olla ihmisarvon kunnioittaminen ja haastateltavien tulee saada itse päättää, osallistuvatko tutkimukseen. Toisten tutkijoiden työn kunnioittaminen puolestaan edellyttää riittävää ja hyväksyttyä viittauskäytäntöä sekä lähdemerkintöjä. Tutkimustuloksen omistajuus, julkaiseminen ja aineiston säilyttäminen edellyttävät myös eettistä harkintaa. (Hirsjärvi ym. 2014, 24-27).

Tässä opinnäytetyössä käytettiin yleisesti hyväksyttyjä ja tunnustettuja menetelmiä aineiston hankinnassa, analysoinnissa ja tulkinassa. Kyselytutkimukseen osallistuvat tekivät itse päätöksen osallistumisestaan sen jälkeen, kun heille oli annettu riittävät tiedot tehtävästä tutkimuksesta. Anonymiteetti taattiin nimettömästi vastaamalla sekä vastausten toimittamisella tutkijan käyttöön suljetussa kuoressa. Tutkimusta tehtiin toimeksiantona, joten Karkkilan seurakunnalla on oikeus käyttää tutkimuksesta saatua tietoa oman toimintansa suunnittelun ja toteutuksen tukena.

6 TUTKIMUKSEN TULOKSET

Tutkimustulokset esitetään kolmessa osiossa: oman kokonaisuutensa muodostavat tulokset seitsemäsluokkalaisten kyselystä, kirkkoneuvoston jäsenten kyselystä sekä seurakunnan toiminnassa mukana olevien ja kaupunkilaisten kyselystä. Nämä kolme kyselyä erosivat toisistaan sekä kohderyhmän että kyselylomakkeen osalta ja siksi on perusteltua tarkastella myös kyselyiden tuloksia erikseen.

6.1 Seitsemäsluokkalaiset tuntevat palvelut mutta eivät kiinnostu niistä

Kyselyyn vastasi yksi Karkkilan yhteiskoulun seitsemäsluokka, yhteensä 18 oppilasta. Kysely toteutettiin koulupäivän aikana 11.10.2016 ja kyselyn tuloksista löytyy yhteenveto liitteestä 1.

Tuloksen mukaan tämän ikäluokan nuoret ovat melko hyvin tietoisia seurakunnan nykyisistä, nuorille suunnatuista toiminnoista. Parhaiten nuoret tunnistivat sählykerhon, heikoimmin kuorokerhon sekä nuorison avoimet kerhot, Jobbiksen ja Avoimen ikkunan. Tunnettavuudesta huolimatta vain harva ilmoitti osallistuneensa seurakunnan kerhoihin tai leireille eikä edes kiinnostus osallistumiseen ollut kovin suuri. Kesäleirit ja kokkikerho keräsivät eniten ”voisin osallistua”- vastauksia, kun taas edellä mainitut avoimet nuorisokerhot eivät saaneet niitä yhtään. Toiveina uusista kerhoista mainittiin pelikerho (useampaan kertaan), urheilukerho, tietokonekerho, pärinäkerho ja tanssikerho.

Vastanneista noin 22 % ilmoitti, että heidän osallistumiseensa toimintaan vaikuttaa se, että kyseessä on juuri seurakunnan ylläpitämä toiminta. Perusteluiden mukaan näiden vastaajien kohdalla seurakunnan rooli vaikuttaa kielteisesti: ”siellä on uskonnollisia tyyppejä”, ”koska siellä kuitenkin vain rukoillaan”, ”ei paljoo uskonto kiinnosta”. Toisaalta vastauksissa, joissa seurakunnan rooli toiminnan ylläpitäjänä ei vaikuttanut omaan osallistumiskiinnostukseen, tuli esille, että ei ole väliä kuka toimintaa järjestää, kunhan sitä järjestetään.

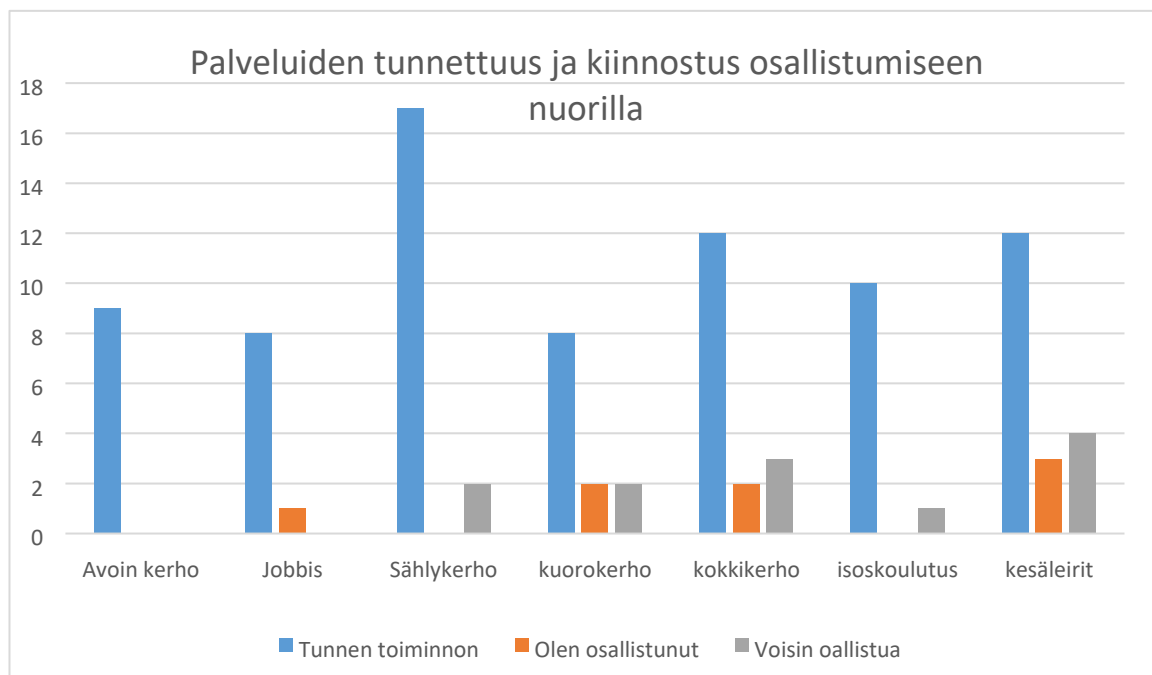
Tyytyväisyytensä seurakunnan nykyisiin palveluihin ilmaisi noin 67 % vastanneista. Perusteluissa mainittiin muun muassa, että kerhot ovat kivoja, toimintaa on paljon ja kerhojen vetäjät ovat hyviä. Tyytymättömien perusteluina oli esimerkiksi uskonnollisuus, se ettei tiedä kerhoista riittävästi sekä se, että toiminnot ylipäättään eivät kiinnosta.

Vastanneista kaksi ei ilmaissut mielipidettään lainkaan ja he perustelivat vastaamattomuuden sillä, että eivät tarpeeksi tunne nykyisiä palveluita muodostaakseen niistä mielipidettä.

Vapaamuotoisessa palautteessa seurakunnan työtä keuhuttiin hyväksi ja sen toivottiin jatkuvan samalla tavalla. Kerhoihin ilmoittautumista toivottiin selkeämmäksi ja kerhoja voisi olla nykyistä enemmänkin.

Yhteenvetona voi siis todeta, että tietoisuus seurakunnan nuorisolle suunnatuista toiminnoista on melko hyvä, mutta kuitenkin kiinnostus niihin osallistumiseen ei ole kovin suurta. Toisaalta ne, jotka ovat toimintaan osallistuneet, vaikuttavat erittäin tyytyväisiltä toimintaan, sen laatuun, määrään ja ohjaajiin.

Vastanneista 22 % ei ollut kiinnostunut toiminnasta uskonnollisuuden takia. Toimintoihin liittyvä yhteinen hartaus, hiljentyminen tai varttikirkko ovat kuitenkin vain pieni osa toimintojen ajasta ja muun yhteisen tekemisen ja olemisen merkitystä kannattaisikin mielestäni korostaa esimerkiksi toiminnoista viestittäessä. On selvää, että uskonnollisuutta ei voida toiminnasta jättää kokonaan pois, koska seurakuntien toiminta perustuu kristinuskoon, mutta on harmillista, jos sen vuoksi osa nuorista ei halua edes tutustua toimintaan.

Kuvio 1. Palveluiden tunnettuus ja kiinnostus osallistumiseen nuorilla.

6.2 Kirkkoneuvoston jäsenet ja -valtuuston puheenjohtajisto pitävät seurakunnan roolia hyvinvointipalveluiden täydentämisessä merkittävänä

Vastauksia tämän kohderyhmän kyselyyn saatiin kolme, mikä oli toivottua vähemmän. Saadut vastaukset olivat kuitenkin laajoja ja pohdiskelevia, joten ne tuottivat tutkimuksen kannalta oleellista tietoa.

Kuten teoriaosuudessaakin todettiin, seurakuntien sijoittuminen hyvinvointipalveluiden tuottajien kentällä ei ole yksiselitteinen. Saaduissa vastauksissa kaksi vastaajaa sijoitti seurakunnan toiminnan julkiselle sektorille, koska seurakuntien toimintaa säädellään lainsäädännöllä ja osa seurakunnan työntekijöistä on viranhaltijoita. Yhdessä vastauksessa seurakunnan toiminta katsottiin puolestaan osaksi kolmannen sektorin toimintaa, jolla täydennetään julkisen sektorin palveluntuotantoa.

Seurakunnan roolia hyvinvointipalveluiden tuottajana pidettiin erittäin tärkeänä ja erilaisilla toiminnoilla täydennetään julkisen sektorin palvelutarjontaa. Lapsi- ja nuorisotyöhön panostaminen koettiin merkittäväksi jo seurakunnan tulevaisuudenkin kannalta, perhepalvelut taas haastavaksi kokonaisuudeksi esimerkiksi seurakunnan rajallisten resurssien vuoksi. Päiväkerho- ja perhekerhotoiminnan merkittävyyttä lisää se, että kaupungissa ei vastaavia toimintoja ole tarjolla lukuun ottamatta MLL:n ylläpitämää perhekerhoa. Diakoniapalveluita pidettiin tärkeänä esimerkiksi ikäihmisille ja työttömille ja seurakunnan rooli diakoniapalveluissa on täydentää sosiaalitoimen palveluita, mutta vain marginaalisesti.

Tulevaisuudessa yhteistyö kunnan kanssa koettiin tärkeäksi, koska seurakunnalla on rajalliset mahdollisuudet tuottaa palveluita. Toisaalta sote-uudistuksen myötä palveluiden tuottaminen keskittyy isompiin kokonaisuuksiin, mikä saattaa loitontaa kuntaa ja seurakuntaa toisistaan. Seurakuntien jäsenmäärä on myös laskussa, mikä heikentää taloudellisia toimintamahdollisuuksia entisestään samalla kun palvelutarpeet kuitenkin muuttuvat ja köyhien ja heikosti toimeentulevien sekä yksinäisten määrä lisääntyy. Tällaisessa tilanteessa tiiviimpi yhteistyö eri toimijatahojen välillä voisi auttaa palveluiden tuottamisessa ja niiden takaamisessa kaikenikäisille ihmisille.

Syrjäytymisen, yksinäisyyden ja huono-osaisuuden ehkäisemisessä päävastuun koettiin olevan valtiolla, seurakunta voi toimia niitä ehkäisevien palveluiden täydentäjänä esimerkiksi diakonia- ja vapaaehtoistyöllä. Osallisuuden ja yhteisöllisyyden lisäämiseen seurakunnalla katsottiin olevan hyvät mahdollisuudet. Tähän voidaan pyrkiä avoimella,

suvaitsevalla, matalan kynnyksen toiminnalla, joka on suunnattu mahdollisimman laajalle käyttäjäkunnalle sekä yhteistyöllä muiden toimijoiden kanssa. Seurakunnan on myös mentävä entistä voimakkaammin kansan pariin.

6.3 Seurakunnan palveluiden käyttäjille ja kaupunkilaisille suunnatun kyselyn tulokset

Laajin tutkimusaineisto saatiin seurakunnan toiminnoissa mukana olevien ja kaupunkilaisten joukosta satunnaisesti valittujen vastaajien kyselystä. Vastauksia kertyi 34 kappaletta, mikä oli hieman vähemmän kuin oli tavoitteena. Vastaukset olivat kuitenkin jo tällä joukolla niin yhteneväisiä, että tälläkin otannalla voidaan tehdä tarvittavat tulkinnot tutkimusongelmien ratkaisemiseksi.

Vastaajista 26 kappaletta eli 76,5 % oli naisia, mikä kuvastaa hyvin sitä, että naiset ovat aktiivisempia seurakunnan palveluiden käyttäjiä kuin miehet. Miehet eivät olleet niin innokkaita osallistumaankaan kyselyyn kuin naiset, ja myös tämä selittää miesten alhaisempaa osallistumismäärää. Ikäryhmittäin tarkasteltuna suurin vastaajaryhmä oli 31-40- vuotiaat, joilta vastauksia saatiin kymmenen kappaletta. Tutkimuksen yhtenä tavoitteena oli selvittää nimenomaan työikäisen väestön mielipiteitä ja tarpeita, ja 20-60- vuotiaita vastaajia olikin yhteensä 22 eli 64,7 % vastanneista.

Seuraavassa kyselyn tuloksia tarkastellaan teemoittain sekä määrällisesti että sanalliset vastaukset huomioiden. Taulukot määrällisesti mitattavista vastauksista löytyvät liitteestä 2.

6.3.1 Palvelut tunnetaan, kiinnostus korkein lapsi- ja perhepalveluita kohtaan

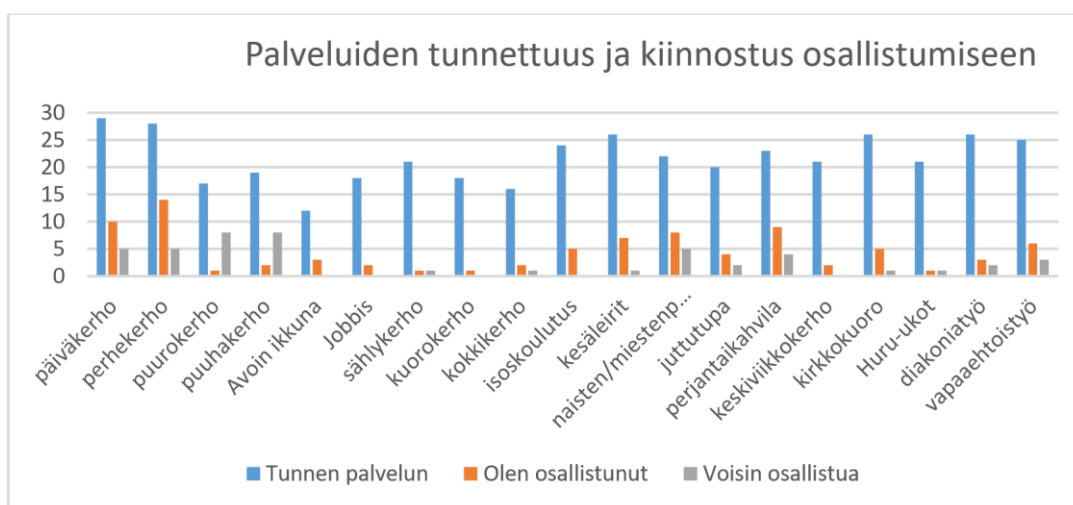
Palveluiden tunnettuutta ja kiinnostusta osallistua eri toimintoihin mittaavassa kysymyksessä vastaajat ohjeistettiin vastaamaan sen mukaan, onko perheessä joku, joka on osallistunut tai voisi osallistua kyseiseen toimintaan. Tämä sen vuoksi, että palvelut on kuitenkin osittain suunnattu tietyille ikäryhmälle ja on selvää, että esimerkiksi nuori vastaaja tuskin on osallistunut tai olisi kiinnostunut osallistumaan keskiviikkokerhoon, joka on suunnattu ikäihmisille.

Nykyisistä palveluista vastaajat tunsivat parhaiten päivä- ja perhekerhot, kirkkokuoron sekä diakoniatyön. Huonoiten puolestaan tunnettiin puurokerho, nuorten Avoin ikkuna

sekä kokkikerho. Tulosta voi selittää sillä, että parhaiten tunnetut palvelut ovat juuri seurakunnan näkyvintä toimintaa. Heikoiten tunnetuista toiminnoista puurokerho on uusi, tänä syksynä aloittanut kerho, joten sen tunnettuus ei ehkä sen vuoksi ole vielä ehtinyt kasvaa. Avoin ikkuna ja kokkikerho ovat nuorisolle suunnattua toimintaa, joten mikäli vastanneilla ei ole sen ikäisiä lapsia, jotka näihin voisivat osallistua, toiminnan tunnettuuskin saattaa jäädä alhaiseksi.

Vastanneista perhekerhoon kertoi osallistuneensa peräti 41,2 % ja päiväkerhon palveluita oli käyttänyt 29,4 % vastanneista. Näitä palveluita käyttäneet vastaajat olivat kaikki naisia. Myös perjantaikahvila sekä naisten- ja miestenpiirit keräsivät melko korkeat osallistumisprosentit (26,5 % ja 23,5 %) ja palveluita käyttäneissä oli sekä miehiä että naisia. Jo edellä mainittuun puurokerhoon sekä sähly- ja kuorokerhoihin ja Huru-ukot-kuoroon ilmoitti kuhunkin osallistuneensa vain yksi vastaaja.

Kiinnostus toimintoihin osallistumiseen oli korkeinta puuhakerhoa ja puurokerhoa kohtaan. Kaikki näistä kiinnostuneet vastaajat olivat naisia, jotka olivat jo osallistuneet joko päivä- tai perhekerhotoimintaan. Alhaisin kiinnostus vastaajilla oli varhaisnuorisolle ja nuorisolle suunnattuja toimintoja kohtaan. Seitsemästä toiminnoista neljä ei saanut yhtään ”voisin osallistua”- vastausta ja kolmeen muuhun toimintoon kuhunkin vain yksi vastaaja osoitti kiinnostusta. Tätä selittää se, että korkeimmat kiinnostuneiden määrät keränneet puuha- ja puurokerho houkuttavat alle kouluikäisten lasten perheitä, jotka jo ovat varhaiskasvatuksen toimintojen piirissä ja joita vastanneiden joukossa oli paljon. Nuorisotyö ei ehkä ole heille tällä hetkellä ajankohtainen palvelumuoto. Kyselyyn vastanneet miehet olivat puolestaan kiinnostuneita miestenpiiristä, perjantaikahvilasta sekä kuoroista.

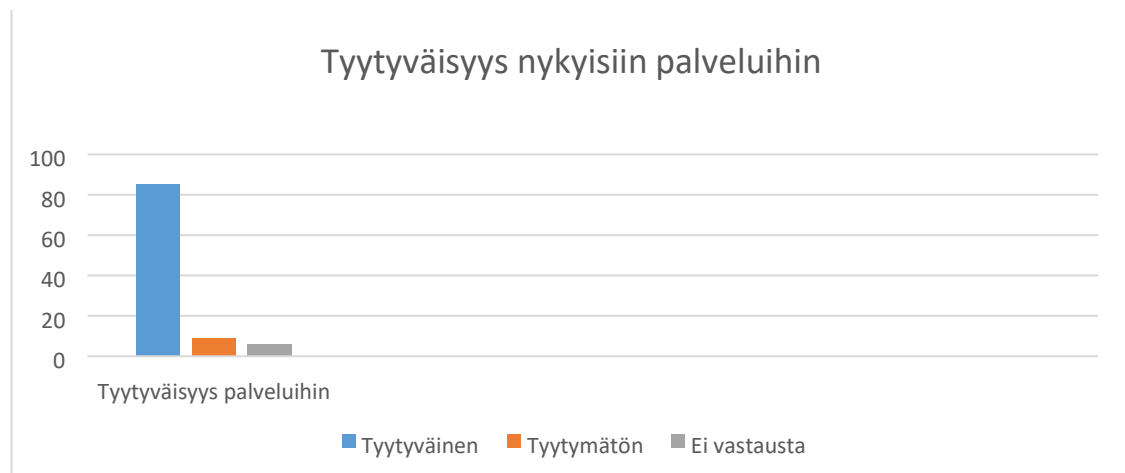

Kuvio 2. Palveluiden tunnettuus ja kiinnostus osallistumiseen.

6.3.2 Korkea kokonaistyytyväisyys palveluihin

Vastanneista 85,3 % ilmoitti olevansa tyytyväinen seurakunnan tarjoamiin palveluihin. Tyytymättömiä oli kolme vastaajaa (8,8 %) ja kaksi vastannutta (5,9 %) jätti kohdan tyhjäksi perustelunaan, etteivät tiedä kantaansa, koska eivät ole osallistuneet nykyisiin toimintoihin. Kaikki tyytymättömät vastaajat olivat naisia ja kahdessa lomakkeessa perusteluna tyytymättömyydelle oli se, että vaikka toimintaa on paljon, työikäisille ei juuri ole muuta tarjolla kuin musiikkitapahtumat. Toiveena esitettiin myös toimintaa, joka ei liity lapsiin tai musiikkiin ja yksi vastaaja muisteli ennen toiminutta naisryhmää, jossa oli rentoa yhdessäoloa jutustelun ja esimerkiksi elokuvien parissa. Samankaltaista iltatoimintaa hän ehdotti käynnistettäväksi uudelleen. Kolmas tyytymätön vastaaja perusteli kantansa siten, että koki vaikeaksi uutena palvelun käyttäjänä mennä mukaan toimintoihin, joissa kuitenkin on paljon vakituisia, jo ennestään toisilleen tuttuja kävijöitä.

Tyytyväiset vastaajat pitivät seurakunnan tarjoamaa toimintaa monipuolisena, kaikki ikäryhmät hyvin huomioivana. Toiminta on hyvin järjestettyä ja kerhojen vetäjät saivat kiitosta. Erityisesti lapsiperheille suunnattua palvelutarjontaa pidettiin hyvänä.

Kuvio 3. Tyytyväisyys nykyisiin palveluihin.

6.3.3 Palvelut koetaan tärkeiksi

Vastanneista 91 % piti seurakunnan lapsi- ja nuorisotoimintoja erittäin tärkeinä palvelumuotoina ja melko tärkeinä 6,1 %. Aikuis- ja perhepalveluiden osalta toimintoja piti erittäin tärkeinä 71,9 % vastanneista ja melko tärkeinä 25 % vastanneista. Neljästä lomakkeesta puuttui arviointi.

Voidaan siis todeta, että seurakunnan toimintaa arvostetaan ja sen merkitys palvelujen täydentäjänä on oleellisen tärkeä.

Kuvio 4. Palveluiden tärkeys.

6.3.4 Seurakunta toiminnan ylläpitäjänä ei ole ratkaiseva tekijä osallistumisen kannalta

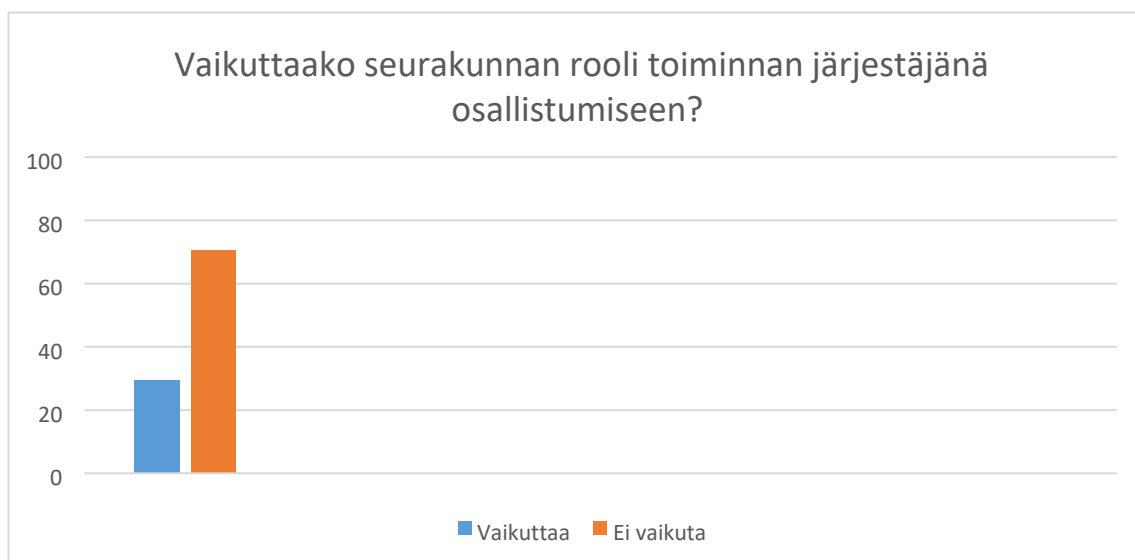
Lomake sisälsi kaksi kysymystä yhteisöllisyyttä koskien. Ensin vastaajilta kysyttiin, onko heidän osallistumiselleen seurakunnan toimintaan merkitystä sillä, että kyseessä on juuri seurakunnan toiminto. Tällä haluttiin selvittää, onko toiminnan ylläpitäjällä positiivista tai kielteistä vaikutusta osallistumispäätöksen tekemiseen.

Vastaajista 29,4 % (10 vastaajaa) vastasi, että seurakunta toiminnon ylläpitäjänä vaikuttaa osallistumiseen. Vastaajista kolme ei perustellut vastaustaan sanallisesti,

mutta viisi vastaajaa koki seurakunnan roolin positiivisena asiana. Perusteluissa mainittiin, että seurakunnan toiminta tuntuu turvalliselta, kaikki otetaan samalla tavalla mukaan toimintaan eikä uskontoa tyrkytetä osallistujille. Näin vastasivat 20-40- vuotiaat naiset. Kolme vastaajaa piti itsestään selvänä osallistumista seurakunnan toimintaan, koska kuuluvat kirkkoon. Nämä kolme vastaajaa olivat iältään yli 60-vuotiaita ja olivat olleet aina mukana seurakunnan toiminnassa.

Vain kaksi vastauksensa perustellutta vastaajaa koki seurakunnan merkityksen toiminnon ylläpitäjänä vaikuttavan osallistumiseen kielteisesti. Vastaajat olivat nuoria naisia ja perustelivat vastauksensa sillä, etteivät juuri ole kiinnostuneita uskonnollisesta toiminnasta ylipäätään. Vaikka joku toiminto sinänsä kiinnostaisikin, he eivät välttämättä osallistuisi, koska uskonnon näkyvyys saa heidät epäröimään.

Enemmistö eli 70,6 % vastanneista kertoi, ettei ole merkitystä osallistumiselle sillä, että kyseessä on seurakunnan toiminta. Usean lomakkeen perusteluissa mainittiin, että seurakunnan rooli ei ole este osallistumiseen tai että sillä ei ole mitään merkitystä osallistumispäätöksen tekemiseen. Valinnan perustana on oman perheen tarve palvelulle, ei uskonnollinen tai järjestöllinen tausta.

Kuvio 5. Seurakunta palvelun järjestäjänä ja kiinnostus osallistumiseen.

Toisessa yhteisöllisyyden kysymyksessä kysyttiin, kokevatko vastaajat olevansa osa seurakunnallista yhteisöä. Peräti 76,5 % vastanneista vastasi näin olevan. Myönteisesti

vastanneet edustivat muuten tasaisesti eri ikäryhmiä sekä molempia sukupuolia, mutta alle 20- vuotiaita ei tässä vastaajaryhmässä ollut. Perusteluksi yhteisöllisyyden kokemiseen mainittiin useammassakin lomakkeessa jo sen riittävän, että kuuluu seurakuntaan. Toinen useasti esille tuotu perustelu oli, että on ollut helppo päästä mukaan toimintaan, ilmapiiri on lämmin ja toiminta mielekästä. Tapahtumiin ja toimintaan osallistuminen sitoo yhteen ja luo uusia ystävyssuhteita.

Yhteisöllisyyttä kokemattomat vastaajat perustelivat vastaustaan siten, että vaikka kuuluvat kirkkoon, eivät osallistu seurakunnan toimintaan eivätkä ole kiinnostuneita uskonnollisesta toiminnasta (nuorimmat vastaajat, kolme vastausta). Yhteisöllisyyden ei myöskään koettu muodostuvan, mikäli perhe on toimintojen piirissä esimerkiksi vain lapsen päiväkerhon vuoksi. Eräs vastaaja pohti, että yhteisöllisyys ehkä muotoutuu vasta, kun on pidemmän ajan ollut mukana toiminnassa, vielä hän ei sitä kokenut. Seurakunnan etäiseksi koki myös vastaaja, jonka mielestä tietoa toiminnasta ei löydy helposti ja suuri osa toiminnasta ei kosketa työikäistä ihmistä. Nämä vastaajat olivat naisia ikäluokassa 20-40- vuotta.

Kuvio 6. Yhteisöllisyyden kokeminen.

6.3.5 Vapaamuotoisen palautteen mukaan lapsiperheiden palveluihin ollaan erittäin tyytyväisiä

Eniten positiivista palautetta annettiin monipuolisista lapsiperhepalveluista. Ne vastaavat perheiden tarpeita ja niiden jatkuvuutta toivottiin. Sisällöllisesti niihin toivottiin lisää retkiä ja ulkotapahtumia, myös perheleirit ja perhekirkko olivat toivottuja. Vanhanajan pyhäkouluakin esitettiin järjestettäväksi.

Kehittämiskohteiksi mainittiin useimmin työikäisten palvelut. Niiden osalta koettiin, että tarjontaa ei ole. Eniten toivottiin rennon yhdessäolon mahdollistavaa iltatoimintaa.

Tiedottaminen toiminnasta sai myös jonkin verran palautetta. Osa koki, että tieto on vaikeasti löydettävissä, toisaalta sosiaalisen median hyödyntäminen koettiin hyväksi ja sitä toivottiin lisää.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET, YHTEENVETO JA POHDINTA

Mitä saadut tutkimustulokset Karkkilan seurakunnan toiminnasta osoittavat? Tutkimuksen tulosta arvioidaan teemoittain, kuten tuloksetkin esitettiin: palveluiden tunnettuus ja kiinnostavuus, tyytyväisyys palveluihin, palveluiden merkityksellisyyden kokeminen sekä yhteisöllisyyden kokeminen.

7.1 Ristiriitaa tunnettuuden ja kiinnostavuuden välillä

Sekä nuorisolle että seurakunnan palveluiden käyttäjille ja kaupunkilaisille tehty kyselyt osoittivat, että Karkkilan seurakunnan palvelutarjontaa tunnetaan hyvin mutta se ei silti samassa määrin houkuttele uusia käyttäjiä. Samankaltaista ristiriitaa voidaan havaita myös kiinnostavuuden ja palvelutarjontaa kohtaan ilmaistun tyytyväisyyden välillä: tyytyväisyytensä ilmaisseetkaan eivät juuri olleet kiinnostuneita osallistumaan niihin toimintoihin, joissa eivät vielä olleet mukana. Yksittäistä syytä tähän on vaikea esittää. Onko niin, että palveluita käytetään jo nyt sen verran kuin niille on tarvetta vai eivätkö muut tarjotut palvelut vain ole riittävän kiinnostavia? Osallistujia kuitenkin tuntuu riittävän kaikissa nykyisissä toiminnoissa eli nykyiset käyttäjät ovat löytäneet itselleen sopivaa tarjontaa.

Nuorison osalta kyselyyn vastanneet seitsemäsluokkalaiset olivat eniten kiinnostuneita seurakunnan kerho- ja leiritoiminnasta. Tämä onkin ymmärrettävää, sillä nämä toiminnot on suunnattukin varhaisnuorisolle. Team Job ja Avoin ikkuna sekä isoskoulutus tulevat nuorille tutuiksi vasta rippikoulun kautta, jolloin toivottavasti herää kiinnostus niitä kohtaan.

Palvelutarjonnassa varhaiskasvatuksen toiminnot (päiväkerho ja avoimet kerhot) saivat eniten kiinnostusta osakseen. Tulosta voidaan peilata näiden palveluiden tarjontaan Karkkilassa: vastaavia kerhopalveluita ei ole MLL:n paikallisosaston perhekerhoa lukuun ottamatta muuten tarjolla. Palveluille on siten olemassa suuri tarve. Tämä asettaa seurakunnalle myös haasteen, sillä resurssien puitteissa nykyistä laajempaa varhaiskasvatuksen toimintaa ei voida järjestää. Tulevaisuudessa yhteistyö kunnan kanssa voisi avata uusia mahdollisuuksia.

Yksi kehittämistavoite Karkkilan seurakunnalla on saada toimintaan mukaan lisää työikäisiä. Tutkimuksen mukaan he tuntevat hyvin seurakunnan nykyiset palvelut,

kiinnostusta eniten varhaiskasvatuksen toiminnan ulkopuolelta oli naisten- ja miestenpiirien toimintaa sekä perjantaikahvilaa kohtaan. Kuten kyselyn vastauksissakin mainittiin, työikäisten toimintaa varsinkin iltaisin kuitenkin kaivataan seurakunnalta lisää. On selvää, että toiminnon ajankohta rajaa kohderyhmää, sillä päiväaikaiseen toimintaan eivät työssä käyvät aikuiset juuri pääse osallistumaan. Annetussa palautteessa toiminnan toivottiin olevan rentoa ja vapaamuotoista yhdessäoloa ja tulkiten tämän siten, että esimerkiksi ohjattu, luentoja sisältävä naistenpiirin toiminta ei välttämättä ole sitä, mitä tällä hetkellä seurakunnalta työikäisten toimintana kaivataan.

Muutamassa vastauksessa tuotiin esille tiedottaminen seurakunnan toiminnasta. Tällä hetkellä seurakunta julkaisee kirkollisissa ilmoituksissa tapahtumien tiedot kahdessa paikallislehdessä ja käyttää tiedottamiseen myös Facebookia ja seurakunnan omia Internet-sivuja. Usein tapahtumista on lehdissä myös erillisiä ”puffeja”. Tiedottamista ei koskaan voi olla liikaa ja jokainen käyttäjä hakee tietoa omien mieltymystensä mukaan eri lähteistä. Onkin ensiarvoisen tärkeää, että seurakunta huolehtii jatkossakin mahdollisimman monipuolisesta tiedottamisesta.

7.2 Tyytyväisyys nykyisiä palveluita kohtaan suuri mutta työikäisille kaivataan toimintaa

Molemmissa toteutetuissa kyselyissä tyytyväisyys seurakunnan palveluita kohtaan oli suuri (nuorilla 66,7 % ja muilla 85,3 %). Tämä antaa kuvan, että nykyisillä palveluilla seurakunta pystyy vastaamaan palvelutarpeeseen ja toimintojen sisältö on oikeanlaista. Yksi ydinkysymys toiminnan kehittämisessä oli kuitenkin työikäisten toimintaan mukaan saaminen entistä suuremmassa määrin, ja siksi on tärkeää huomioida palaute, jota annettiin juuri heille sopivan toiminnan vähyydestä ja sen keskittymisestä lähinnä erilaisiin musiikki- ja lapsitapahtumiin. Aikuisilla on selkeä tarve saada kokoontua omana vertaisryhmänään, mutta ei siten, että toiminta olisi liian strukturoitua ja ohjattua vaan vapaamuotoista ja rentoa yhdessäoloa ja tekemistä. Näenkin, että tässä on haaste, johon seurakunnan tulee pystyä vastaamaan, jotta aikuisväestöä saadaan mukaan toimintaan muutenkin kuin lapsiperhepalveluiden käyttäjinä. Tarjoamalla aikuisväestölle monipuolisia toimintavaihtoehtoja on mahdollista saada myös täysin uusia käyttäjiä mukaan seurakunnan toimintaan.

Varhaiskasvatuksen kehittämisasiakirjan mukaan yksi kirkon varhaiskasvatuksen painotusalue on kasvatuskumppanuus, jolla tarkoitetaan luottamuksellista, säännöllistä

vuorovaikutusta perheen kanssa sekä elämän todellisuuden jakamista kaikissa elämäntilanteissa. Lapsilla ja perheillä on oltava mahdollisuus osallistua seurakunnan toimintaan itselleen sopivilla tavoilla ja yksi perhetyön tavoitteista on vahvistaa perheiden jaksamista. (Evl 2013, 2016.) Tässä Karkkilan seurakunta näyttää onnistuneen hyvin, sillä tyytyväisyys varhaiskasvatuksen ja lapsiperhepalveluiden toimintaan tuotiin esille useassa sanallisessa palautteessa.

Varhaiskasvatuksen toimintaan osallistuvat, näihin palveluihin tyytyväiset kävijät eivät juuri olleet kiinnostuneita muista seurakunnan toiminnoista. Mielestäni riittää, että he ovat tietoisia muistakin toiminnoista, jotta voivat halutessaan niihin osallistua. Lapsiperheiden tarpeet kuitenkin poikkeavat muiden työikäisten palveluntarpeesta palvelun muodon ja varsinkin ajankohdan osalta eivätkä he välttämättä koe edes tarpeelliseksi lapsiperheenä osallistua muuhun seurakunnan tarjoamaan toimintaan.

Seurakunnan palveluiden merkittävydestä saatu tutkimusulos oli selkeä. Kaikkia palveluita (lapsi-, nuoriso- sekä aikuis/perhepalvelut) pidettiin hyvin tärkeinä. Aikuis- ja perhepalveluiden osalta kuitenkin vaihtoehdon ”melko tärkeä” vastausprosentti nousi 23,5 prosenttiyksikköön. Tästä voinee päätellä, että vastanneet korostavat lapsi- ja nuorisopalveluiden merkitystä suhteessa aikuis- ja perhepalveluihin, vaikka aikuisväestölle suunnattua toimintaa kaivattiinkin nykyistä enemmän.

Diakoniatyöllä seurakunnassa on suuri merkitys työikäisen väestön palveluna. Tutkimustuloksessa diakoniatyö tunnettiin hyvin (76,5 % vastanneista), mutta vain kolme ilmoitti osallistuneensa ja kaksi olevansa kiinnostunut osallistumaan siihen. Diakoniatyö mielletään ehkä lähinnä avustustyöksi, jolla autetaan vähävaraisia ja muutoin hankalassa elämäntilanteessa olevia (kuten kirkkojärjestyskin määrittelee) eikä se ehkä siksi tuntunut vastaajista läheiseltä. Diakoniatyössäkin tarvittavaan vapaaehtoistyöhön oli sen sijaan useampi osallistunut.

7.3 Vastaajat kokivat vahvaa yhteisöllisyyttä

Suurin osa vastaajista (76,5 %) koki olevansa osa seurakunnallista yhteisöä. Yhteisöllisyyden kokemiseen monella riitti pelkästään kuuluminen seurakuntaan, jonka myötä osallistuminen seurakunnan toimintaan oli itsestään selvää. Kuitenkin erityisesti varhaiskasvatuksen palveluiden käyttäjät kokivat yhteisöllisyyden muodostuvan lämpimästä ja kaikki hyväksyvästä ilmapiiristä sekä siitä, että toimintoihin osallistuminen

liitti heidät uuteen, itselleen merkittävään yhteisöön. Yhteisöllisyys määriteltiinkin teoriaosuudessa ihmisen tarpeeksi olla yhteydessä toisiin ihmisiin, hakeutua sosiaalisiin suhteisiin ja saada niistä voimaa omaan elämäänsä. Tämä näyttää toteutuvan Karkkilan seurakunnan palveluita käyttävien kohdalla. Yhteisöllisyyden vahva kokeminen Karkkilan seurakunnassa tukee myös sitä aiempaa tutkimustulosta, että pienellä paikkakunnalla kirkon merkitys yhteisöllisyyden lisääjänä on edelleen suuri. Syrjäytymisen ehkäisemisen ja yhteisöllisyyden kokemisen välinen yhteys tuotiin myös esille teoriaosuudessa. Tämä näkyi myös tutkimustuloksessa: sanallisissa kommenteissa: monet perustelivat yhteisöllisyyden tuntua juuri sillä, että ovat saaneet uusia, tärkeitä ihmiskontakteja sekä hyväksynnän kokemuksia seurakunnan toiminnan kautta.

Yhteisöllisyys jäi etäiseksi niille vastanneille, jotka kokivat, etteivät löydä itselleen sopivaa toimintamuotoa seurakunnan palveluista sekä niille, jotka vierastivat uskonnolliseen toimintaan osallistumista. Yhteisöllisyyden kokemus onkin edellä esitetyn teorian mukaan aina sidoksissa myös yksilön omaan yhteisölliseen suuntautuneisuuteen sekä uskonnollisuuteen ja arvomaailmaan.

7.4 Kirkkoneuvoston jäsenet ja -valtuuston puheenjohtajisto tunnistivat tulevaisuuden haasteet

Seurakunnan toiminnan merkitys hyvinvointipalveluiden täydentäjänä koettiin tuloksen mukaan huomattavan tärkeäksi. Erityisesti korostettiin lapsi- ja nuorisotyöhön panostamista, mikä varmasti onkin oikea suuntaus, kun peilaa tavoitetta käyttäjille tehdyn kyselyn tutkimustulokseen.

Osallisuuden ja yhteisöllisyyden lisäämisen mahdollisuudet katsottiin hyväksi, mikä on niin ikään yhteneväinen näkemys seurakunnan palveluiden käyttäjien kokemaan yhteisöllisyyteen nähden. Keinoina tuloksessa mainittiin avoimuus, suvaitsevaisuus ja matalan kynnyksen toiminta ja juuri nämä samat perustelut tyytyväisyyteen toiminnasta sekä yhteisöllisyyden kokemisesta tulivat esille käyttäjäkyselyssä.

Kirkkoneuvoston jäsenille ja kirkkovaltuuston puheenjohtajistolle tehdyn kyselyn tuloksia pohdin myös edellä esitettyyn Kirkko ja julkiset palvelut- hankkeen SWOT-analyysiin verraten.

Ulkoisina mahdollisuuksina tuloksessa havaittiin, että tarvitaan entistä tiiviimpää yhteistyötä kunnan ja muiden toimijoiden kanssa, koska pienellä seurakunnalla on rajalliset mahdollisuudet vastata tulevaisuuden palvelutarpeisiin. Sote-uudistus tuo mukanaan palveluiden käyttäjien valinnan mahdollisuuden lisääntymisen, mutta toisaalta myös entistä laajemmat toimijakokonaisuudet, mikä saattaa loitontaa kuntaa muista toimijoista. Tällä hetkellä Karkkilan seurakunnalla ja kaupungilla ei ole yhteistä sopimuksenvaraista toimintaa ja mielestäni sen aikaansaaminen palvelisi molempia osapuolia: kaupunkia lisääntyvällä palvelukokonaisuudella ja seurakuntaa lisäresurssien saamisella. Sopimuksenvaraisen yhteistyön puuttuminen on myös SWOT- analyysin mukainen seurakunnan toiminnan sisäinen heikkous. Seurakunnan laskeva jäsenmäärä aiheuttaa seurakunnan toiminnalle heikompia taloudellisia toimintamahdollisuuksia ja myös tähän tiiviimpi yhteistyö eri toimijoiden kesken toisi lisäapua. Karkkilan seurakunta on pieni seurakunta, mikä myös rajoittaa toiminnan laajentamista, koska resurssitkin ovat rajalliset.

8 LOPUKSI

Toteutetun kyselyn avulla saatiin esille ne vastaukset, joita toimeksiantaja tutkimuksella halusi selvittää. Seurakunnan toiminta tunnetaan ja siihen ollaan pääosin tyytyväisiä. Kehittämiskohteeksi tutkimuksen kautta nousi selkeästi seurakunnan aikuisväestölle suunnattu toiminta. Opinnäytetyö lähti aikoinaan liikkeellekin seurakunnan pohdinnasta,

miten saada enemmän työikäisiä mukaan toimintaan ja pitää heidät siinä mukana. Tämän tutkimuksen perusteella voidaan todeta, että ainakin yksi syy on siinä, että palvelutarjonta ei tällä hetkellä vastaa koettuja tarpeita. Tarvetta näyttäisi olevan yksinomaan työikäisille suunnattuihin toimintoihin, koko perheen toimintoihin oltiin kyllä tyytyväisiä. Tätä tietoa seurakunta voi hyödyntää suunnitellessaan tulevaa toimintaansa. Voisi olla myös hyödyllistä selvittää tarkemmin, minkälaista toimintaa työikäiset odottavat. Tämän opinnäytetyön kyselyyn vastanneet antoivat siihen muutamia ideoita, mutta jotta toimintaa voidaan tavoitteellisesti suunnitella, lisätieto on tarpeen.

Opinnäytetyö prosessina sujui suunnitellusti. Toimeksiantajan kanssa oli helppo työskennellä ja aikataulu piti. Oman oppimiseni kannalta oli erittäin mielenkiintoista perehtyä tarkemmin seurakuntien toimintaan, niihin periaatteisiin ja tavoitteisiin, joita toiminnalla on. Lähdeaineistosta koin hedelmällisimmäksi jo aiemmin mainitun Päivi Thitzin väitöskirjan ohella evankelis-luterilaisen kirkon omat julkaisut ja kehittämisasiakirjat sekä erityisesti Kirkko ja julkiset palvelut- hankeen mietinnön, joka sai pohtimaan hyvinvointipalveluiden tulevaisuutta ylipäättään. Myös yhteisöllisyyttä ja osallisuutta käsittelevät lähteet herättivät paljon ajatuksia yhteiskuntamme toiminnasta.

Opinnäytetyön aihe syvensi omaa ammatillista näkemystäni hyvinvointipalveluiden merkityksestä ja tuottamisesta. Tulevana sosiaalialan ammattilaisena tulen varmasti kiinnittämään huomiota myös asiakkaideni osallisuuden mahdollistamiseen ja lisäämiseen heitä koskevassa toiminnassa ja päätöksenteossa.

LÄHTEET

Eskola, J & Suoranta, J. 1999. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Jyväskylä: Gummerus.

Evl. 2010. Meidän kirkko mukana perheiden arjessa Viitattu 12.6.2016.
[http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/26454C78D23D2F4AC22577AF003D0C72/\\$FILE/perheasiain_strategiaesite.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/26454C78D23D2F4AC22577AF003D0C72/$FILE/perheasiain_strategiaesite.pdf)

Evl. 2010. Välittävä yhteisö – Diakonian ja yhteiskuntatyön linjaus 2015. Viitattu 8.6.2016.
<http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp?open&cid=Content401510>

Evl. 2012. Nuoret seurakuntalaisina. Viitattu 5.5.2016.
[http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/D369F10AF9D44A9FC22577A500368BD5/\\$FILE/KH_nuoret_ww.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/D369F10AF9D44A9FC22577A500368BD5/$FILE/KH_nuoret_ww.pdf)

Evl. 2012. Tytöt ja pojat seurakuntalaisina. Viitattu 5.5.2016.

[http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/5E6F32D8B80CB424C2257AB6003A4314/\\$FILE/Tytotjapojat.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/5E6F32D8B80CB424C2257AB6003A4314/$FILE/Tytotjapojat.pdf)

Evl. 2013. Lapset seurakuntalaisina. Viitattu 3.5.2016.

[http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/A135233A105C6571C225770000309FFB/\\$FILE/KH_lapset_ww.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/A135233A105C6571C225770000309FFB/$FILE/KH_lapset_ww.pdf)

Evl. 2015. Meidän kirkko – kasvamme yhdessä. Viitattu 2.5.2016.

[http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/494A1A4DD58D4D9CC2257976003D8743/\\$FILE/kasvatus_strategia.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/494A1A4DD58D4D9CC2257976003D8743/$FILE/kasvatus_strategia.pdf)

Evl. 2016. Kirkko ja julkiset palvelut. Kirkko ja julkiset palvelut- ohjausryhmän mietintö.

Kirkkohallitus. Helsinki: Unigrafia Viitattu 8.6.2016.

[http://sakasti.evl.fi/julkaisut.nsf/B6FC645E0A9BA451C2257FB0003E1A03/\\$FILE/kirkko_ja_julkiset_palvelut.pdf](http://sakasti.evl.fi/julkaisut.nsf/B6FC645E0A9BA451C2257FB0003E1A03/$FILE/kirkko_ja_julkiset_palvelut.pdf)

Evl. 2016. Kirkkomme kasvatuksen strategiset suuntaviivat. Viitattu 2.5.2016.

<http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp?open&cid=Content311720>

Evl. 2016. Miten diakonia toteutuu? Viitattu 8.6.2016.

<http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp?open&cid=Content3AFE4B>

Evl. 2016. Perheiden ja parisuhteiden hyväksi kirkossa. Viitattu 12.6.2016.

<http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp?Open&cid=ContentCBDC5>

Evl. 2016. Toimijat suomalaisessa diakoniassa. Viitattu 9.6.2016.

<http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp2?open&cid=Content3B2875>

Forss, P & Vatula-Pimiä, M-L. 2014. Sosiaalinen turva ja hyvinvointi. Helsinki: Edita.

Heiskanen, T & Saaristo, L (toim.). 2011. Kaiken keskellä yksin. Yksinäisyyden syyt, seuraukset ja hallintakeinot. Jyväskylä: PS-kustannus.

Helminen, J. (toim.). 2006. Elämä koettelee, tuki kannattelee. Sosiaali- ja terveysalan työ monimuotoisissa perhesuhteissa. Jyväskylä: PS-kustannus.

Hirsjärvi, S; Remes, P & Sajavaara, P. 2014. Tutki ja kirjoita. Porvoo: Tammi.

Hokkanen, L; Kinnunen, P & Siisiäinen, M (toim.). 1999. Haastava kolmas sektori. Pohdintoja tutkimuksen ja toiminnan moninaisuudesta. Jyväskylä: Gummerus.

Hytönen, M; Ketola, K; Salminen, V-M; Sohlberg, J & Sorsa, L. 2016. Erilaisista yhteisöistä elävä kirkko. Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 124. Kuopio: Grano Oy.

Kallunki, V. 2014. Yhteistyön kolmas polku. Palvelurooli kirkon yhteiskunnallisen aseman uudistajana. Kirkon tutkimuskeskuksen verkkojulkaisuja 40. Helsinki: Unigrafia.

Kananen, J. 2010. Opinnäytetyön kirjoittamisen käytännön opas. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja-sarja. Tampereen Yliopistopaino Oy – Juvenes Print.

Karkkilan seurakunta. Karkkilan seurakunta lyhyesti. 2016. Viitattu

14.11.2016. <http://www.karkkilanseurakunta.fi/info-ja-asiointi/karkkilan-seurakunnan-lyhyt-esittely> Kirkkolaki. 26.11.1993/1054.

Marjanen, P; Marttila, M & Varsa, M. (toim.). 2013. Pienten piirissä. Yhteisöllisyyden merkitys lasten hyvinvoinnille. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Mattei, P. (2009): Restructuring Welfare Organizations in Europe. From Democracy to Good Management. Palgrave Macmillan: Basingstoke, Iso-Britannia.

Nuorisolaki. 27.1.2006/72.

Opetushallitus 2016. Varhaiskasvatus. Viitattu 2.5.2016.
http://www.oph.fi/koulutus_ja_tutkinnot/varhaiskasvatus

Saari, J. 2009. Yksinäisten yhteiskunta. Helsinki :WSOYpro Oy.

Saari, J. 2015. Huono-osaiset. Elämän edellytykset yhteiskunnan pohjalla. Helsinki: Gaudeamus Oy.

Saari, S. 2013. Tää olis keskellä. Lapsi seurakunnan varhaiskasvatuksessa. Helsinki: Lasten keskus.

Sosiaalihuoltolaki. 30.12.2014/1301.

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2016. Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestelmä ja vastuut. Viitattu 29.10.2016. <http://stm.fi/sotepalvelut/jarjestelma-vastuut>

Thitz, P. 2013. Seurakunta osallisuuden yhteisönä. Diakonia-Ammattikorkeakoulun julkaisuja. A Tutkimuksia 40. Tampere: Juvenes Print Oy. Viitattu 12.6.2016.
http://epublications.uef.fi/pub/urn_isbn_978-952-493-214-1/urn_isbn_978-952-493-214-1.pdf

Thl. 2015. Hyvinvointi. Viitattu 18.12.2016. <https://www.thl.fi/fi/web/hyvinvointi-jaterveyserot/eriarvoisuus/hyvinvointi>

Thl. 2016. Hyvinvointi- ja terveyserojen kaventamisen osa-alueet. Viitattu 18.12.2016.
<https://www.thl.fi/fi/web/hyvinvointi-ja-terveyserot/keinot/kaventamisen-osa-alueet>

Tiilikainen, E. 2015. Suomalaisten yksinäisyys – Yleiskatsaus tutkimustuloksiin ja tutkimisen tapoihin. Itä-Suomen yliopisto. Viitattu 19.9.2016.
<http://www.uef.fi/documents/128231/129484/Tiilikainen1/170c88aa-cc83-4b23-a48a39f87ed1c8cd>

Varhaiskasvatuslaki 19.1.1973/36.

Viitala, A & Kokko, T. 2015. Yksityisen ja julkisen sektorin yhteistyö sosiaali- ja terveysalalla. Laurea julkaisut 49. Viitattu 29.10.2016.
<https://www.laurea.fi/dokumentit/Documents/49.%20Viitala%20Kokko%20Yksityisen%20ja%20julkisen%20sektorin%20yhteisty.pdf>

Vilkka, H. 2005. Tutki ja kehitä. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Vuorio, E. 2007. Yksityiset sosiaali- ja terveystaluiden tuottajat Varsinais-Suomessa, hyvinvointiklusterin esiselvitys. Turun ammattikorkeakoulun raportteja 59. Viitattu 29.10.2016.
<http://julkaisut.turkuamk.fi/isbn9789522160126.pdf>

Väyrynen, S; Kostamo-Pääkkö, K & Ojaniemi, P. (toim.). 2015. Sosiaalityön yhteisöllisyyttä etsimässä. EU: United Press Global.

Seitsemäsluokkalaisten kyselylomake ja vastaukset

1. **Miten tuttuja seuraavat seurakunnan toiminnot ovat sinulle ja voisitko ajatella osallistuvasi niihin?** Voit vastauksessasi valita useammankin vaihtoehdon.

Esimerkiksi näin: sählykerho olen kuullut ☒ olen osallistunut ☐ voisin osallistua ☒

	olen kuullut	olen osallistunut	voisin osallistua
Avoim ikkuna	9	0	0
Jobbis	8	1	0
sählykerho	17	0	2
kuorokerho	8	2	2
kokkikerho	12	2	3
isoskoulutus	10	0	1
kesäleirit	12	3	4

2. **Vaikuttaako osallistumiseesi se, että kyseessä on seurakunnan toiminto?**

kyllä	ei
4	14

Millä tavalla?

- siellä on uskonnollisia tyyppejä
- sama se kunhan on toimintaa
- mitä väliä sillä on
- koska siellä kuitenkin vain rukoillaan
- ei paljoo tuo uskonto kiinnosta
- ei paljoo kiinnosta
- se että asioita ei tehdä kunnolla

3. **Oletko tyytyväinen seurakunnan nykyisiin palveluihin?**

kyllä	en
12	4

Kaksi vastaajaa kirjoitti ”en tiedä” ja perusteluksi sen, että eivät ole osallistuneet nykyiseen toimintaan.

Perustele lyhyesti vastauksesi.

- koska siellä on uskonnollisia tyyppejä
- ei ne minuun vaikuta
- koska en ees tiiä niistä
- koska seurakunta järjestee kerhoja
- riittävästi toimintaa
- toiminnassa on hyvät toteuttajat
- koska toimintaa on paljon ja ne on toiminnallisia ja kivoja
- seurakunnalta on ainakin tähän asti tullut hyviä kerhoja
- ei sieltä varmaan nyt puutu mitään
- paljon kerhoja ja tapahtumia
- on pitänyt esimerkiksi hyviä leirejä

4. Millaisia kerhoja tai tapahtumia toivot seurakunnalta?

- pelikerhoja (mainittiin neljä kertaa)
- tietokonekerho
- urheilukerho
- pärinäkerho
- tanssikerho
- hevosaiheisia tapahtumia

Terveisiä, toiveita tai ajatuksia seurakunnalle:

Hyvää työtä seurakunta tekee! Jatkakaa samaan malliin (tämä kahdessa vastauksessa). Kerhoja voisi olla enemmän. Seurakunta terve paikka ainakin vielä. Ilmoituksia et mistä pystyy ilmottautuu kerhoihin. Jotain muuta ku rukouskerhoja.

Palveluiden käyttäjille suunnattu kysely ja vastaukset

Kyselylomakkeen vastaukset esitetään tässä sekä n-jakaumalla lukumäärän mukaan, että prosenttiyksikköinä/kaikki vastaajat.

Vastaajan taustatiedot:

		n	%
Olen:	nainen	26	76,5
	mies	7	20,6
	ei vast.	1	2,9
Yhteensä		34	100

		n	%
Ikäryhmä:	alle 20	2	5,9
	20-30	4	11,8
	31-40	10	29,4
	41-50	5	14,7
	51-60	1	2,9
	61-70	6	17,6
	yli 70	6	17,6
Yhteensä		34	100

5. Miten tuttuja seuraavat seurakunnan toiminnot ovat sinulle ja voisitko ajatella osallistuvasi niihin?

	olen kuullut		olen osallistunut		voisin osallistua	
	n	%	n	%	n	%
päiväkerho	29	85,3	10	29,4	5	14,7
perhekerho	28	82,4	14	41,2	5	14,7
puurokerho	17	20,6	1	2,9	8	23,5
puuhakerho	19	55,9	2	5,9	8	23,5
Avoin ikkuna	12	35,3	3	8,8	0	0
Jobbis	18	52,9	2	5,9	0	0
sählykerho	21	61,8	1	2,9	1	2,9
kuorokerho	18	52,9	1	2,9	0	0
kokkikerho	16	47,1	2	5,9	1	2,9
isokoulutus	24	70,6	5	14,7	0	0
kesäleirit	26	76,5	7	20,6	1	2,9
naisten ja/tai miestenpiiri	22	64,7	8	23,5	5	14,7
Juttutupa	20	58,9	4	11,8	2	5,9
Perjantaikahvila	23	67,6	9	26,5	4	11,8
Keskiviikkokerho	21	61,8	2	5,9	0	0
kirkkokuoro	26	76,5	5	14,7	1	2,9
Huru-ukot	21	61,8	1	2,9	1	2,9
diakoniatyö	26	76,5	3	8,8	2	5,9
vapaaehtoistyö	25	73,5	6	17,6	3	8,8

6. Vaikuttaako osallistumiseesi se, että kyseessä on seurakunnan toiminto?

n %

	kyllä	10	29,4
ei	24	70,6	

7. Koetko olevasi osa seurakunnallista yhteisöä?

	n	%
kyllä	26	76,5
en	7	20,6
ei vast.	1	2,9

8. Oletko tyytyväinen seurakunnan nykyisiin palveluihin?

	n	%
kyllä	29	85,3
en	3	8,8
ei vast.	2	5,9

9. Kuinka tärkeänä pidät seurakunnan lapsi-, nuoriso- ja aikuis-/perhepalveluita?

	ei tärkeä	melko tärkeä		hyvin tärkeä	
	n	n	%	n	%
lapsi	0	2	5,9	30	88,2
nuoriso	0	2	5,9	30	88,2
aikuis/perhe	0	8	23,5	23	67,6

Kysely kirkkoneuvoston jäsenille ja kirkkovaltuuston puheenjohtajistolle

- 1. Hyvinvointi- ja sosiaalipalveluita tuottavat Suomessa julkinen sektori, yksityiset toimijat ja ns. kolmas sektori (järjestöt, säätiöt yms.). Mihin näistä luokittelisit seurakunnan palvelutoiminnan ja miksi?**
- 2. Millaisena koet seurakunnan roolin hyvinvointipalveluiden tuottajana Karkkilassa (lapsi-, nuoriso-, perhe- ja diakoniapalvelut)?**
- 3. Mitä mahdollisuuksia/uhkia näet tulevaisuudessa ajatellen seurakunnan toimintaa näiden palveluiden tuottajana? (Esim. soteuudistus, yhteistyö kunnan kanssa, seurakunnan resurssit, palvelutarpeiden muuttuminen.)**
- 4. Yhteiskunnassamme syrjäytyminen, yksinäisyys ja huonoosaisuus/köyhyys ovat suuria haasteita. Miten seurakunta voi mielestäsi toiminnallaan vaikuttaa niiden vähentämiseen ja ehkäisemiseen? Onko se seurakunnan tehtävä?**
- 5. Osallisuuden ja yhteisöllisyyden lisääminen on Suomen hallituksen ja Euroopan unionin tavoitteena ja keinona ehkäistä köyhyyttä ja syrjäytymistä sekä vähentää eriarvoisuutta. Nämä samat tavoitteet mainitaan myös kirkon strategia-asiakirjoissa. Millä keinoilla seurakunta voi mielestäsi lisätä yhteisöllisyyttä ja osallisuutta?**